

duos, dies decem ^a. Hic ordinatur (a) absque justificatione principis, eo quod Langobardi obsiderent civitatem Romanam, et multa vastatio ab eis in Italia fieret. Eodem tempore tantæ pluvix fuerunt, ut omnes dicerent, quia aquæ diluvix superinundarent. Et talis cladis fuit, qualem a sæculo nullus meminit fuisse. Eodem tempore investivit corpus beati Petri apostoli tabulis argenteis deauratis. Hic domum suam xenodochium fecit pauperum senum. Hic fecit cœmeterium beati Hermetis martyris. Hic fecit supra corpus beati Laurentii martyris ^b basilicam a funda-

mento constructam, et tabulis argenteis exornavit sepulcrum ejus. Qui mortuus est, et sepultus ad beatam Petrum apostolum vi Idus Februarias [*In Cod. Luc., vi Idus Februarias deest*]. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros LXXXII, diacones VIII, episcopos per diversa loca numero XLVIM [*Cod. Luc., presbyteros XXVIII, diacones VII, etc.*]. Cessavit episcopatus ejus menses VI, dies XXV [*Cod. Luc., menses III, dies XXV, sub die 7 Februarii, ind. 5*].

NOTÆ SEVERINI BINII.

^a Anno Christi 590, vi Idus Februarii defunctum esse Pelagium, cum sedisset annos XII, menses II, et dies XXVII, constat ex initio pontificatus sancti Gregorii, qui postquam sedes apostolica VI mensibus et XXV diebus pastore vacasset, III Nonas Septembris anno 5 Maurittii imperatoris, qui est Christi Redemptoris 590, Pelagio in pontificatu successit. Manifesto igitur errore labuntur qui depravatum Anastasii textum secuti, huic pontifici annos duntaxat X menses II et dies X, attribuunt. Et quidem majore errore decipiuntur qui obitum Pelagii, et creationem Gregorii, vel in sequentem annum rejiciunt, vel diverso anno contigisse scribunt. Longius vero hac in re aberrat Beda, qui, de Gestis Angl. libro I, cap. 23, creationem Gregorii collocat sub anno decimo Maurittii imperatoris quam anno quinto ejusdem imperatoris inchoante indictione nona contigisse ipsiusmet Gregorii testificatione constat, principio libri II Epistolarum, ubi pontificatus sui annum secundum numerat Mau-

ritii imperatoris annum septimum. Vide Baron. 590, num. 2.

^b Cum sancti Laurentii corpus ab operariis quaeretur, miranda atque pavenda illa contigerunt quæ sanctus Gregorius libro III, epistola 30, enarrat his verbis : « Sanctæ memoriæ decessor meus itidem ad corpus sancti Laurentii martyris quædam meliorare desiderans, dum nescit ubi venerabile corpus ejus esset collocatum; et effodit exquirendo, subito sepulcrum ejus ignoranter apertum est, et II qui præsentés erant atque laborabant monachi et mansionarii, qui corpus ejusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumperunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus superesse potuisset, qui sanctum et justum corpus illius viderat. » Hæc Gregorius de inventione corporis sancti Laurentii.

(a) Cod. Luc. habet aliquid erasum, post quæ legitur : *cepto justificatione principis*. MANSI.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

In fine Cod. ms. viri clarissimi Claudii Hardy senatoris Parisiensis eruditissimi quo hactenus usi sumus hæc habentur : *A beato Petro usque nunc sunt anni CCCCXLIV, et menses VI, exceptis intervallis episcopatum. Finis*. Unde manifestissime arguitur Ana-

stasium bibliothecarium non omnes vitas scripsisse Romanorum pontificum, qui a Damasi papæ ætate ad sua tempora floruerunt, sed ex variis hinc inde coagmentasse universam illam, quæ sub ejus nomine apparet, collectionem.

PELAGII PAPÆ II

EPISTOLÆ ET DECRETA.

EPISTOLA PRIMA [Olim III],

AD GREGORIUM DIACONUM

Ut ab imperatore auxilium contra Langobardos sibi impetret.

Pelagius episcopus dilecto filio Gregorio diacono. D

Omnia quidem quæ necessaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curavimus indicare; quem cum fratre, et coepiscopo Sebastiano ad dilectionem tuam direximus, ut quia illis in partibus ad Ravennam usque nunc cum viro glorioso domino Decio Patricio fuit, ipse sua relatione te de omnibus studeat informare: vel si qua necessaria judicaveris, possis domino imperatori suggerere. Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis a perfidia Langobardorum illatæ sunt, contra suum proprium jusjurandum, ut nullus possit ad referendum sufficere.

Prædictum autem fratrem Sebastianum quomodo susceperimus, vel in quali apud nos, te suggerente, fuerit charitate, ipsius poteris relatione cognoscere; qui etiam promisit nobis necessitates vel pericula totius Italiæ piissimo domino imperatori suggerere. Loquimini ergo, et tractate pariter, quomodo nostris possitis celeriter subvenire periculis: quia ita hic coangustata est respublica, ut nisi Deus piissimi in corde principis inspiraverit, ut insitam sibi misericordiam suis famulis largiatur, et super illam diaconem, vel unum magistrum militum, et unum ducem dignetur concedere, in omni sumus angustia destituti, quia maxime partes Romanæ omni præsidio vacuatæ videntur. Et Exarchus scribit, nullum vobis posse remedium facere, quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere.

^a Ex annotationibus Labbæi quæ apud Mansi erant ad marginem, breviores nos in textu inter uncinos collocavimus, longiores vero infra paginam relega-

mus. Vide quod in fine operum Pelagii notavimus, infra col. 759. EDIT.

Imperet ergo illi Deus nostris velociter periculis A quia qui nequiter agunt exterminabuntur, et inimici subvenire, antequam nefandissimæ gentis exercitus Dei mox ut exaltabuntur, sicut fumus deficient loca, quæ adhuc a republica detinentur, Deo sibi (Psalm. xxxvi), et generaliter peribunt gentes de contrario, quod absit, prævaleant occupare. Presbyterum a autem ad nos, Deo adjuvante, retransmittere festina : quia et in monasterio tuo, et in opere, cui eum præposuimus, necessarius esse omnino cognoscitur. Data IV Nonas Octobris, indictione 3.

EPISTOLA II [Olim IV],

AD AUNACHARIUM EPISCOPUM AUTISIODORENSEM ^b

Regum Francorum fidem orthodoxam commendat, hortaturque ut illis suadeat, ne cum Langobardis sedus habeant, et de reliquiis quas mittit.

Dilectissimo fratri Aunario Pelagius urbis Romæ episcopus.

Laudanda tuæ charitatis vota relegimus, quibus te, nisi gentilis motus obsisteret, ad nos venire voluisse significas. Licet enim spiritaliter, et simul et unum semper simus in Domino, verumtamen etiam præsentias corporales et antiquiores patres, et ipsos quæsisse invenimus apostolos. Sed dum tua desideria, causasque quibus obstareris exponeres, mirati sumus minus te illud quod ipsis obviaret excusationibus attendisse. Si enim mundo venerabilem iudicatis hanc urbem, si ad pacem sedis apostolicæ cunctarum regere moderamina ecclesiarum prædicatis; cur non et tribulationes nostras, et temporales angustias charitatis compassione gemiscitis? scientes divino per Apostolum nobis ore mandari (Rom. xiii, Gal. vi), ut nos invicem diligamus, ut onera invicem nostra portemus, ut quoties fratrum quicumque uritur, nos uramur : dum pene in conspectu vestro tantus sanguis innocentium sit effusus, ita sacra violentur altaria, ita catholicæ fidei ab idololatris insultetur. Novimus et vos, quod temporalia ista flagella sint et ad probationem, sicut de cælesti confidimus miseratione, proficiant; et proximum, sicut a vobis scribitur, Dominus noster de tribulatione det gaudium :

^a Maximianum, de quo sanctus Gregorius Dial. lib. iii, c. 36.

^b Castiganda inscriptio, ut legitur *Pelagii papæ II epistola*. Autisiodorensis episcopi verum et antiquum nomen Aunacharius, pro quo interdum *Aunacharius* et *Aunarius*, et *Aunarius*, ut hoc loco, sicut ex Clotathario factum Clotarius. Alteram Pelagii huiusce papæ ad Aunarium epistolam paulo post exhibebimus ex pag. 420 tomi I bibliothecæ nostræ novæ mss. librorum. JAC. SIM.

^c Cum innotuisset Pelagio Romano pontifici Mauricium imperatorem post Tiberium coronatum, teste sancto Gregorio in epistola ad Eulogium et Joannem Constantinopolitanum, novum (prout fieri consueverat) diaconum cardinalem apocrisarium nomine Laurentium ad eum misit. Gregorius igitur tempore Tiberii illo munere bene functus, magnisque muneribus sacrarum reliquiarum, brachio nimirum S. Andræ, et capite S. Lucæ evangelistæ donatus, post obitum Tiberii Romam reddiit, ibique jussu Pelagii adversus ingruentes ob tria capitula schismaticos stylum exercuit. Eorum omnium caput fuit Paulinus Aquileiensis antistes, posteaque ejus successor, inde vero Severus. De his epistolis Diaconus lib. iii cap. 10 de gestis Langobard. hæc scribit : *Pelagius papa Eliæ Aquileiensis episcopo nolenti tria capitula Chalcedonensis synodi suscipere (potius noleuti trium*

quia qui nequiter agunt exterminabuntur, et inimici Dei mox ut exaltabuntur, sicut fumus deficient terra ejus. Propter quod vos decuerat, qui illic catholicæ membra estis Ecclesiæ, uni corpori unius capituli gubernatione conjuncta, omnibus quibus viribus valeretis, paci quietique nostræ pro ipsa sancti Spiritus unitate concurrere. Nec enim credimus otiosum, nec sine magna divinæ providentiæ admiratione dispositum, quod vestri reges Romano imperio in orthodoxæ fidei confessione sunt similes; nisi ut huic urbi, ex qua fuerat oriunda, vel universæ Italiæ finitimos, adjutoresque præstaret. Cavete igitur, charissime frater, ne dum regibus vestris juvandi nos virtus sit data divinitus, charitatis vestræ circa nos levitas arguatur : qui illis et in fide, et in consiliis, vestro sacerdotio sic devotis, suadere talia, aut negligitis, aut differtis. Sacras autem reliquias, quas et tua charitas, et gloriosissimus filius noster petiit dirigendas, cum cohærenti sibi sanctificatione transmisimus. Propter quod nihilo minus admonemus, ut quorum virtutem quæritis, eorum templa a pollutione gentium liberari, in quantum vobis est possibile, festinetis : et vestris regibus instantissime suadeatis, quatenus ab amicitia et conjunctione nefandissimi hostis, Langobardorum, salubri se provisione segregare festinent; ne dum illorum vindictæ tempus advenerit, sicut et celere fieri divina miseratione confidimus, eorum etiam illi inveniantur esse participes : quia scriptum est : *Non solum qui ea faciunt sed etiam qui consentiunt facientibus puniendos (Rom. 1)*. Deus te incolumem custodiat, charissime frater. Datum III Nonas Octobres, imperante domino Tiberio Constantinopoli Augusto, anno 7.

EPISTOLA ^c III [Olim V].

QUÆ EST PRIMA AD ELIAM ET EPISCOPOS ISTRÆ.

Dilectissimis fratribus Eliæ aliisque episcopis, universis filiis in Ecclesiæ Istriæ partibus constitutis, capitulorum damnationem in quinta synodo factam approbare et ratam habere) *epistolam satis utilem misit, quam beatus Gregorius cum adhuc esset diaconus scripsit*. Hæc epistola sancti Pelagii a Gregorio adhuc diacono conscripta, ejusdem plano generis est cujus erat illa beati Leonis decima ad Flavianum scripta; quæ cum epistolæ nomine scripta esset, ob sui amplitudinem atque tractatum tomus dicebatur. Nam et ipsa Pelagii epistola ab ipso sancto Gregorio liber est nuncupata, de quo ad Hiberniæ episcopos dum scribit, epistola 56, lib. ii., hæc habet : *Ut igitur de tribus capitulis, animis vestris ablata dubitate, possit satisfactio abundanter infundi; illrum quem de hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere : quem si posito voluntariæ defensionis studio puro vigilantique corde volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, et ad unitatem nostram reversuros nihilo minus esse confido* : Quantæ autem esset efficacitæ liber iste, ex his quæ mox idem Gregorius subdit intelligere possumus, ubi ait : *Porro si post hujus libri lectionem in ea qua estis volueritis deliberatione persistere, sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis*. Hanc epistolam illustrissimus cardinalis Baronius una cum duabus sequentibus ejusdem Pelagii a Nicolao Fabro Parisiensi viro doctissimo accepit. Cum adhibitum satis bene præparatum pharmacum

Pelagius episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis **A** Romæ.

Quod ad dilectionem vestram, fratres filiique charissimi, nostra tardius scripta dirigimus, non malevolæ voluntatis, aut dissimulationis vel negligentia fuisse credatur, sed, sicut nostis, temporalis qualitas et hostilis necessitas hactenus impedit. Nam sicut ait Dominus per prophetam: *Nunquid obliviscitur mater filium uteri sui (Isa. XLIX)?* Non ergo credatur nos viscerum nostrorum divisionem non cum gravi fletu ac gemitu doluisse: sed utinam, charissimi, illuminet Dominus oculos cordis vestri, ut nostri cordis gemitus pro vobis videre possitis. *Quis enim, sicut ait beatus apostolus (II Cor. XXI), infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror? Et alibi (I Cor. XI): Quia patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra.* Postea ergo quam Deus omnipotens pro felicitate Christianorum principum per labores atque sollicitudinem filii nostri excellentissimi Smaragdi exarchi et chartularii sacri palatii pacem nobis interim vel quietem donare dignatus est, cum omni sollicitudine festinamus præsentia ad vos scripta dirigere, hortantes et obsecrantes, ne in divisione ecclesiæ ulterius quisquam studeat permanere. Nos enim secundum evangelicam vocem studemus fraternitati ac dilectioni vestræ, in quantum fragilitas nostra sufficit, quæ nobis iussa sunt, cum sinceritate cordis humiliter exhibere. Nostis enim in Evangelio Dominum proclamantem (*Luc. XXI*): *Simon, Simon, ecce Satanas expelivit vos, ut cribraret sicut triticum; ego autem rogavi pro te Patrem, ut non deficiat fides tua, et tu conversus confirma fratres tuos.*

Considerate, charissimi, quia veritas mentiri non potuit, nec fides Petri in æternum quassari poterit vel mutari: nam cum omnes discipulos diabolus ad excribrandum poposcerit, pro solo Petro se Dominus rogasse testatur, et ab eo voluit cæteros confirmari; cui etiam pro majori dilectione quam præ cæteris Domino exhibebat, pascendarum ovium sollicitudo commissæ est: cui et claves regni cælorum tradidit; et super quem Ecclesiæ suam ædificaturum esse promisit, nec portas inferni adversus eam prævalere testatus est (*Matth. 16*). Sed quia inimicus humani generis usque in finem sæculi non quiescit in Domini Ecclesiam bono semini superseminare zizania, ideoque ne forte quisquam maligno studio aliqua de fidei nostræ integritate diaboli instigatione fingere præsumperit et argumentari, et ex hoc vestri fortasse videantur animi perturbari, necessarium iudicavimus per præsentem epistolam nostram, et ad viscera vos matris Ecclesiæ ut reverti debeatis, cum lacrymis exhortari, et de fidei nostræ integritate vobis satisfactionem nostram mittere; quatenus nulla possit in cordibus vestris de nobis remanere suspicio, ut in divini tremendique iudicii die de taciturnitate mea reus inveniri non possim.

animis schismaticorum male affectis nihil prodesset, inicitatus Pelagium I, adversus ipsos Smaragdum Italiæ exarchum Ravennæ degentem exagitavit: qui haud impigre eosdem coercere aggressus est, nec

Nos enim illam fidem prædictam tenemus, et cum omni puritate conscientia usque ad sanguinis effusionem defendimus, quæ ab apostolis tradita, et per successores eorum inviolabiliter custodita, reverenda Nicæna synodus trecentorum decem et octo Patrum suscepit atque reliquit [redegit] in symbolum, sed et Constantinopolitana centum et quinquaginta Patrum sub piæ memoriæ Theodosio seniore principe factum; etiam Ephesina prima, cui præsedit beata recordationis prædecessor noster Celestinus Romanæ urbis antistes, et Cyrillus Alexandriæ episcopus; sed et Chalcedonensis sexcentorum triginta patrum, quæ sub piæ memoriæ Marciano imperatore convenit: cuius sanctæ recordationis papa Leo per legatos vicarios suos præsedit; et ut diversarum hæresum damnanda exigebat adversitas, eandem fidem uno eodemque sensu clamantor [clamantes] latius ediderunt. Sed et epistolam prædicti beate memoriæ Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum datam, quæ et tomus appellatur, per omnia veneramus, tenemus, defendimus, atque secundum ejus tenorem, adjuvante Domino, prædicamus. Et sicut prædecessor noster sæpe dictus beate memoriæ papa Leo synodum Chalcedonensem suscepit atque firmavit, ita et nos per omnia, operante divina gratia, veneramus, custodimus atque defendimus.

Si quis autem contra hanc fidem aut sapit, aut credit, aut docere præsumit, secundum eorum lem Patrum sententiam, damnatum atque anathematizatum se esse cognoscat. Non ergo patiamini falsis suspitionibus aut rumoribus de novo agitari, et in divisione Ecclesiæ malorum hominum persuasionibus (quod avertat Dominus) remanere. Quid enim vos a sanctæ Ecclesiæ unitate dividitis? quando nihil novi, nihil (quod absit) contrarium in dicta Ecclesia prædicari cognoscitis vel teneri? Sed unam eandemque fidem, quæ ab apostolis tradita, et a sanctis Patribus et prædictis quatuor synodis explanata atque confirmata dignoscitur, sincerissime teneri atque defendi modis omnibus comprobatur. Ubi ergo de fidei firmitate nulla vobis poterit quæstio vel suspicio generari, in unitate fidei, atque in sinu sanctæ matris catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ permanere. Si quid forte causæ est, unde vestri scandalizati animi videantur, manentes in unitatis charitate, eligite de **D** fratribus ac filiis nostris, quos ad nos, inquirendo [in quærendo] de quibus movemini, transmittere debeatis; et parati sumus secundum præceptionem apostolicam (*I Petr. III*), et cum charitate eos suscipere, et cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem; et sine aliquo impedimento cum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sincerissima relegare.

Audiamus autem Doctorem gentium clamantem: *Sicut accepistis Christum Jesum Dominum, in ipso ambulate, radicati et superædificati in ipso, et confirmastis, quousque depositam Ecclesiam morbum ex iis regionibus, teste Diacono lib. III cap. 21, penitus auferret. SVV. BAR.*

venati in fide, sicut didicistis, abundantes in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, nec ad contentionem aut superfluas quaestiones vestra ulterius studia convertantur (Coloss. 11). Vocem ejusdem apostoli cum humilitate cordis attendite; sic enim scribens ad Timotheum ait: *Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita, sciens quia generant lites; seruum autem Domini non oportet litigare* (II Tim. 11); et iterum ad Corinthios: *Si quis autem videtur inter vos contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesiam Dei* (I Cor 11); et iterum post alia: *Non est Deus dissensionis, sed pacis.*

Considerate ergo, quia quicumque in pace et unitate Ecclesiae non fuerit, Dominum habere non poterit. Item ad Galatas scribens ait: *Qui ex fide sunt, hi sunt filii Abraham* (Gal. 11). Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus, praenuntiavit Abraham, quia benedicentur in te omnes gentes (Genes. xxii). Igitur qui ex fide sunt, benedicentur eum fidei Abraham. Quam ergo excusationem apud Dominum post praesentem satisfactionem nostram habere ulterius potestis, quando nulla vobis de fidei nostrae sinceritate et puritate contraria suspicio remanebit? Audite potestatem et commonentem eundem apostolum: *Nolite seduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala* (I Cor. xv). Non ergo circumveniamur a Satana, non enim ignoramus cogitationem ejus. Cum dilectione ergo fraterna et humilitate Deo placita, si cuius forte animi scandalizari videntur in aliquo, moneans in unitatis charitate, perquirat atque cognoscat. Nam sicut beatus Jacobus apostolus ait: *Ubi zelus et contentio, ibi et inconstantia et omne opus pravum* (Jac. 11); et iterum Doctor gentium: *Quis vos impedit charitati non obedire: persuasio haec non est ex eo qui vocavit vos; modicum fermentum totam massam corruptit* (Gal. v); et alibi: *Ego confido in Domino, quod nihil aliud sapiatis; qui autem conturbat vos portabit iudicium quicumque est ille* (Ibid.); et in subsequenti ait: *Utinam abscondantur qui vos conturbant* (Ibid.)! Et rursus admonens dicit: *Quod si invicem mordetis, et comeditis, videte ne ab invicem consumamini* (Ibid.); et iterum: *Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus; non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Alter alterius onera portemus, et sic adimplebimus legem Christi* (Ibid.); et alibi idem apostolus ait: *Flecto genua mea ad Dominum Patrem Boni nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtutem, corroborari per Spiritum ejus in interiorum hominem, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis* (Ephes. 11). Et post alia: *Obsecro itaque vos ego vinculus in Domino, ut digne ambuletis in vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in*

una spe vocationis vestrae. Unus Dominus, una fides, unum baptismum, unus Deus et Pater omnium, qui super omnia, et per omnia, et in omnibus nobis (Ephes. v). Et dum tales exhortationes apostolicas habeamus, quis nos separabit a charitate, quae est in Christo Jesu Domino nostro? Si enim cum humilitate et fletu diligenter intendimus, consideramus et intelligimus quod ille sit insidiator noster, de quo dictum est: *Quia adversarius vester diabolus, sicut leo rugiens circuit quaerens quem devoret* (I Pet. v); cui secundum ejusdem apostoli exhortationem, cum omni nos concordia et unitate in fortitudine fidei resistere atque obviare necesse est. Exemplo enim omnes didicimus, charissimi fratres ac filii, quanta mala quantaque flagella divisionem Ecclesiae fuerint subsecuta. Unde in ipsius misericordia, licet indigni, confidimus, quia si Ecclesiam suam adunare atque pacificare concesserit, omnia a nobis quae pro delictis nostris suscepimus flagella, celerius remouentur, et unitas ac firmitas pacis Ecclesiae pacem nobis et temporalem obtinet et aeternam

Tantummodo rogamus, et obsecramus, et per divinum vos tremendumque Dei iudicium obtestamur, ubi sibi nullus hominum poterit argumentis vel excusationibus subvenire; ne ulterius per vos Dei dividatur Ecclesia, sed haereditatem Domini communi possideamus et teneamus studio. Quae autem sit ejus haereditas, ipsius verba quae ad discipulos dicta sunt audiamus: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* (Joan. xiv); et iterum: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem* (Joan. xiii). *Idipsum autem*, sicut ait Vas electionis, *dicamus omnes, et non sint in vobis schismata, simus autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia* (I Cor. 1), ut in sinum matris Ecclesiae congregati efficiamur unus grex, et unius Christi pastoris custodia ab omnibus externis internisque hostis insidiis ejus protectione atque defensione servemur illæsi. Hæc autem ad vos direximus per fratrem et coepiscopum nostrum Redemptum et Quodvultdeum abbatem monasterii majoris basilicæ beati Petri apostoli, quos vestra dilectio et complacita Deo charitate suscipiat, et ad nos cum unitatis vestrae gaudio sine mora reverti dimittat: quatenus cognoscentes dilectionem atque obedientiam charitatis vestrae, cum sanctis angelis communiter atque veraciter dicere mereamur: *Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. 1)

EPISTOLA IV [Olim VI]

QUÆ EST SECUNDA AD EPISCOPOS ISTRIAE.

Dilectissimis fratribus Eliæ vel aliis episcopis Istriae Pelagius episcopus.

Dilectionis vestrae per eos quos direxistis scripta suscepimus, relectisque his, gravi sumus mœrore et dolore percussi; cum neque his quae nos vobis scripsimus respondistis, neque, ut fraternam docuerat charitatem, fidei nostrae satisfactione suscepta ad unitatem Ecclesiae revertendi obedientiam commodastis; postremo nec ego aliter qui venerat dirigere pertuli-

stis, ut apertissimam lucidissimamque satisfactionem se paterentur accipere: sed scripto nobis quasi capitulare, vel interdictum potius ostenderunt, nihil injunctum sibi a vobis aliud asserentes, nisi ut vestra tantummodo essent portatores epistolæ. In qua tamen nullam rationis satisfactionem quæsisse vos legitur, sed velut iudicatum quid nobis expressisset, quod quam pravum sit, quam injustum, Patrumque regulis inimicum, si volueritis ad cognitionem veritatis accedere, splendidissime cum divino auxilio potestis addiscere. Unde nos cum propheta lacrymabiliter convenit exclamare: *Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis, et dolor cordis mei renovatus est (Psal. xxxviii)*. Renovatus est dolor cordis nostri, quando diuturnæ divisionis scandalum minime tanto fidei fulgore superatur, maxime quia pravorum hominum persuasionem decepti, scripta nobis diversis infecta contagiis direxistis: et quod in epistolis Patrum quædam testimonia non incongrua solum, sed nec ad causam pertinentia tentastis inserere; ita ut nec ordinem testimoniorum, qui in ipsis epistolis Patrum, servaretis, quippe ut quod scriptum nomine alterius fuerat, alterius nominis titulo promeretur. In quo evidenter dictum vobis apostolicum constat aptari: *Nescientes neque de quibus dicent neque de quibus affirmant (I Tim. 1)*.

Quod quidem non vestra malitiæ vel calliditati credimus ascribendum, sed veneno hostis malignissimi perspicimus exquisitum, qui zizania seminare per vasa iræ usque in finem sæculi, in Dei Ecclesia non quiescit. Ex quo intelligimus, fraternitatem vestram epistolas, de quibus posuistis testimonia, non legisse; neque enim si vobis eorum scriptura constaret, illa quæ apertissime pro fidei tantummodo causa sunt posita, aliis congruere fingeretis, propter quod ab errore divisionis, in quem falsis opinionibus incidistis, hortor et opto vos celerius revocari, et non (sicut scriptum est) *jugum cum infidelibus ducere (II Cor. vi)*, sed illi iterum jugo mansueta colla submittere, de quo ipse Dominus dicit: *Jugum enim meum suave est, et onus meum leve est (Matth. xi)*: quod nullo modo poterit quis vel ferre vel discere, nisi eidem jugo charitatis vinculis fuerit subjugatus, ipsi oneri per dilectionem quippe ut spiritali sarcinæ mentes, humeros, viresque subdiderit. Sicut namque animositas abscissionis intellectum facit per superbiam colligare, ita recuperatæ charitatis humilitas mentes in unitate fidei perseveranter ad cognitionem veritatis illuminat.

Propter quod præsentium portatoribus quos fraternitas vestra direxit, et ex Codicibus et ex antiquis polypticis [polyptichis] scrinii sanctæ sedis apostolicæ relecta sunt aliqua, quibus evidenter apparet, nihil eorum quæ in vestra posuistis epistola causa trium capitulorum convenire ullatenus, aut verisimiliter coaptari. Ideoque necesse est vos omnes epistolas synodales sollicitè vigilantèrque percurrere, ut evidentiùs agnoscatis, quia sancti Patres nihil aliud de Chalcedonensi synodo in suis epistolis fir-

A maverunt, nisi ut inviolabilis fidei definitio servaretur. Nam ad eandem synodum confirmandam beatæ recordationis prædecessor noster papa Leo scribens, inter alia sic ait: « Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt approbarim, hæc ad omnes fratres et coepiscopos nostros, qui prædicto concilio interfuerunt, scripta direxi, quæ gloriosissimus et clementissimus princeps, sicut poposci, in notitiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur; ut et fraterna universitas et omnium fidelium corda cognoscunt, me non solum per fratres qui vicem meam exsecuti sunt, sed etiam per probationem gestorū synodaliū, propriam vobiscum munisse sententiam: in sola videlicet fidei causa, (quod sæpe dicendum) propter quam generale concilium, et ex præcepto Christianissimorum principum, et ex consensu apostolicæ sedis, placuit congregari. » [Huc usque verba sancti Leonis.]

Sed ne forte animis vestris anqua adhuc videatur quæstio aut dubietas remanere, apertius quæ ad Maximum Antiochenæ Ecclesiæ antistitem scripserit pariter curavimus indicare. Post plurima itaque sic ait: « Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit firmitatis: quia ad hoc tantum ab apostolica sede directi sunt ut excisis hæresibus, catholicæ essent fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas synodaliū conciliorum ad examen episcopale defertur, potest dijudicandi habere rationem, » etc. Ecce, sicut superius dictum est, cognoscitis, fratres charissimi, nihil aliud sæpe fatum prædecessorem nostrum, quam ea quæ de fidei firmitate definita sunt, confirmasse, quod pene in omnibus epistolis ejus, si volueritis, plenius potestis cognoscere. Nam privatæ causæ, quæ illic post definitionem fidei actæ sunt, non solum minime confirmavit, sed et retractari atque dijudicari concessit. In encycliis vero (quod est episcopaliū collectio litterarum, ex quibus aliqua in scriptis vestris testimonia incongrue similiter posuistis) unde mota sit causa, vel quid piæ recordationis Leo imperator per universas provincias sacerdotibus scripserit consulendo, aut qualiter ab ipsis responsa susceperit, nobis quoque tacentibus, eorum lectione valebitis plenius informari: ut nulla de cætero in vestris cordibus malignæ excogitatio pravitatis locum subreptionis inveniat. Nos enim propter prolixitatem hujus epistolæ ordinem causæ ipsius declinavimus indicare. Nam si cum studio claritatis, quæ a nobis scribuntur, cum timore Domini sollicitè vigilantèrque relegetis, facile sentietis quantum sit periculum pro superfluis questionibus, et hæreticorum defensione capitulorum, tandiu ab universali Ecclesia segregari.

Nolite ergo amore jactantiæ, quæ superbiæ semper est proxima, in obstinationis vitio permanere, quando in die iudicii nullus vestrum excusare se valeat,

et neque Theodorus Mopsuestenus, neque Ibae epi- A
stola, quæ ab adversariis est prolata, ante tribunal
tanti iudicis vobis valeat subvenire. Doctori itaque
gentium pareamus, qui in prima ad Corinthios epi-
stola dicit: *Æmulamini charismata meliora, et adhuc
excellentiorem viam vobis demonstro (I Cor. xii)*.
Quæ ergo majora sint, et a se demonstranda pro-
mittat, ex ipsius voce audiamus intentius: *Si linguis
hominum loquar et angelorum, charitatem autem non
habeam, factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum
tinniens. Et si habuero prophetiam, et noverim omnia
mysteria, et si habuero omnem fidem, ita ut montes
transferam, et si distribuero in cibos pauperum omnes
facultates meas, et si tradidero corpus meum ut ardeat,
charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest
(Ibid. xiii)*; et iterum: *Fides, spes, charitas, tria
hæc, major autem his charitas (Ibid.)*. Quam igitur
ante Dominum poteritis habere fiduciam, quando
nullum scandalum generari vobis de fidei nostræ in-
tegritate cernentes, tantis temporibus per superfluas
quæstiones ab Ecclesia Dei, quæ una est, et a frater-
na charitate vos dividi duratis. Ubi namque sit ec-
clesia constituta, licet ipsius Domini voce in sancto
Evangelio sit apertum, quid tamen beatus Augustinus
ejusdem dominicæ memor sententiæ definierit, au-
diamus. In his namque, ait, esse Dei Ecclesiam con-
stitutam, qui sedibus apostolicis per successionem
præsulum præsidere noscuntur. Et quicumque ab
earundem sedium se communionem vel auctoritate
suspendit, esse in schismate demonstratur. Et post
alia. Positus foris, etiamsi pro Christi nomine mor-
tuus fueris, inter membra Christi [non numeraberis].
Patere pro Christo, hærens corpori, pugna pro ca-
pite. Sed et beatus Cyprianus egregius martyr in li-
bro quem de unitatis nomine titulavit, inter alia sic
dicit: Exordium ab unitate proficiscitur; et primatus
Petro datur, ut una Christi Ecclesia et cathedra mon-
stretur: et pastores sunt omnes, sed grex unus os-
tenditur, qui ab apostolis unanimi consensione pasca-
tur. Et post pauca: Hanc Ecclesiæ unitatem qui non
tenet, tenere se fidem credit? Qui cathedram Petri,
super quam Ecclesia fundata est, deserit, et resistit,
in Ecclesia se esse confidit? Item post alia: Ad pacis
præmium pervenire non possunt, quia pacem Domini
discordiæ furore ruperunt.

Item ex eodem libro sic ait: Ad sacrificium cum
dissentiente venientes revocat ab altari, et jubet prius
concordare cum fratre, tunc cum pace redeuntes
Domino munus offerre (*Matth. v*); quia nec ad Cain
munera respexit Deus (*Genes. iv*); neque enim habere
Dominum pacatum poterat, qui cum fratre pacem
per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur
pacem promittunt inimici fratrum? Quæ sacrificia
celebrare se credunt æmuli sacerdotum? Secum esse
Christum cum collecti fuerint opinantur, hi qui ex-
tra Ecclesiam colliguntur? Tales etiam si occisi in
confessione nominis fuerint, macula ista nec sangui-
ne abluitur. Inexpiables et gravis culpa discordiæ
nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui

in Ecclesia non est: ad regnum pervenire non pot-
erit, qui cam quæ regnatura est dereliquit. Et post
alia: Cum Deo manere non possunt, qui esse in Ec-
clesia Dei unanimiter noluerunt, ardeant licet flam-
mis et ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas
ponant: non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ;
nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed despera-
tionis interitus: occidi talis potest, coronari non pot-
est.

Item ejusdem: An esse sibi cum Christo videtur,
qui adversus sacerdotes Christi facit? qui se a cleri
ejus et plebis societate secernit? Arma ille contra
Deum portat, contra Dei dispositionem repugnat:
hostis altaris adversus sacrificium Christi rebellis,
pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inob-
sequens servus, filius impius, frater inimicus, con-
temptis episcopis et Dei sacerdotibus derelictis, con-
stituere audet aliud altare. Item cujus supra: Pejus
schismatis crimen est, quam quod hi qui sacrificia-
verunt, qui tamen in pœnitentia criminis constituti
Dominum plebis satisfactionibus deprecantur. Hic Ec-
clesia quarritur et rogatur, illic Ecclesiæ repugnatur.
Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in
scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit, illic qui
hæresim vel schisma facere conatur, multos secum
trahendo deceptit. Hic animæ unius est damnum, illic
periculum plurimorum. Certe se peccasse hic intelligit
et plangit, ille tumens in peccato suo, et ipsis sibi deli-
ctis placens, a matre filios segregat, oves a pastore sol-
licitat, Dei sacramenta disturbat, et cum lapsus se-
mel peccaverit, ille quotidie peccat. Postremo la-
psum martyrium postmodum consecutus potest regni
promissa percipere: ille si extra Ecclesiam fuerit
occisus, ad Ecclesiæ non potest præmia pervenire.

Item qui supra: Quod si in Scripturis sanctis fre-
quenter et ubique disciplina præcipitur, et funda-
mentum religionis a fidei observatione ac timore pro-
ficiscitur, quid cupidius appetere, quid magis velle
ac tenere nos convenit, quam ut radicibus fortius
fixis, et domiciliis nostris super petræ robustæ mole
solidatis, inconcussi ad procellas ac turbines sæculi
stemus, ut ad Dei munera per divina præcepta ve-
nire possimus?

Et ideo hortamur dilectionem vestram, et obse-
cramus, ut tam terribilia Patrum testimonia cogno-
scentes, nullo modo patiamini ulterius in divisione
Ecclesiæ persistere; sed in viscera sanctæ matris ca-
tholicæ atque apostolicæ regredi tota mentis inten-
tione celerate [accelerate]: ut radicati in charitate
unitatis atque fundati dicere mereamur: *Ecce quam
bonum et quam jucundum, habitare fratres in unum
(Psal. cxxxii)*; veraciter exclamantes: *Repletum est
gaudio os nostrum, et lingua nostra exultatione (Psal.
cxxv)*. Quibus brevior quidem stylo, abundantia ta-
men charitate responsis, et de fraternitatis vestræ
mentibus, et de divinæ misericordiæ virtute confidi-
mus, vos sanctæ citius reformari indubitanter Eccle-
siæ. Si tamen pro nostris adhuc delictis aliquid ini-
micus animarum vobis obstinationis (quod absit) aut

dobiciatis intulerit, secundum quod interlocutio nostra gestorum apud nos habitorum suprema completitur, et sicut excellentissimo domino Bilio nostro Smaragdo exarcho Italiae supplicare curavimus, instructas huic ad nos personas, quibus facilius reddenda recipiendaque sit ratio, mittere festinate, ut nulla deinceps consensus vestri dubietas supersit, aut tarditas, si eis satisfactio plena reddatur. Vel si pro longinquitate locorum, vel temporum qualitate pavefcitis, illie Ravennæ fiat congregatio sacerdotum, quo nos etiam qui loco nostro intersint, divinitate propitia, dirigemus, a quibus satisfactionem plenissimam capiat; ne amplius animæ simplices divisæ a sancta Ecclesia pro superfluis quæstionibus tam longa obstinatione remaneant, nec per vos, quos dominici gregis decet esse pastores, oves a septis ecclesiasticis evagantes rapacis lupi dentibus consumantur.

EPISTOLA V [Olim VII],

QUÆ EST TERTIA AD ELIAM ET EPISCOPOS ISTRLE.

Hujus epistolæ meminit beatus Gregorius lib. II, epist. 36, ad episcopos Hiberniæ, quam librum appellat. Eam ab eodem beato Gregorio, cum adhuc esset diaconus, scriptam fuisse nomine Pelagii papæ, testatur Paulus Warnefridus lib. III de Gestis Langobardorum, cap. 10, al. 20.

Dilectissimis fratribus, Eliæ, vel universis episcopis in Istrla paribus constitutis, Pelagius episcopus.

I. Virtutum mater charitas (I Cor. xiii), quæ Redemptoris sui lucris serviens, quæ nunquam ea quæ sua sunt quærit, desiderio anhelanti me impellit dudum fraternitati vestræ plena dulcedinis scripta transmittere, quæ disjuncta diu possint suo corpori Christi membra sociare. In quibus plus precibus quam monitis loquens, affectu quo valui, exhortari curavi, ut quos aptos discutiendæ rationi præviderit, huic Dilecto vestra dirigeret, quatenus in trium capitulorum negotio, vel quæque aperta sunt cognoscere, vel quæque forsitan obscura viderentur, hæc eis collato pacificæ intentionis aperiret: tandem Dilectionis vestræ scripta suscepti, quæ non rationis causas quærerent, sed deliberata apud vos iudicii sententia imperarent. Hoc autem quod vos audere de vestra sapientia video, fateor, dolens miror; et quidem per epistolas exempla, ut puto, ostendi humilitatis, amoris specimen præbui. Sed dum nihil apud vos reperi admonitionis meæ verba proficere, flens gemensque eum propheta cogor exclamare: *Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jer. li).* Ignem quantum valui charitatis accendi, et tantæ scissionis exurere rubiginem volui; sed impletam prophetæ sententiam peccatis exigentibus inveni, qui ait: *Frustra conflavit confector, scorias ejus non sunt consumptæ (Jer. vi).* Nulla in rescriptis flamma charitatis aspicitur, nullam vel post exemplum dulcedinem redolent in cunctis suis sermonibus, nihil quod ad pacem perveniat, sonat. Pensate, quæso, hoc (quod dicere nisi singulta interrumpente non valeo)

A longo divisionis usu quanto mentis frigore fraternitas vestra torpuerit, quæ nec confrieta recalescit. Quid igitur inter hæc faciam, nisi ut pro vobis ad lacrymas vertar? Quia enim leo rugiens circuit quærens quem devoret (I Petr. v), scio et vos stantes extra caulas ovium [devorandos]. Non demptis fretibus palmites atundo, sed abscissos a radice vitis aspicio. Et sudantes vos operarios cerno, sed tamen laborare extra vineam non ignoro. Ecce urgente fine, cuncta vastantur, ad solitudinem terra redigitur, atque (ut ita dixerim) procella diluvii mandam subruit, et vestra fraternitas arcam fugit. Cum Jeremia dicam: *Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrymarum (Jer. ix)*: et rursum: *Deducant oculi nostri lacrymas, et palpebræ nostræ defluant aquis (Ibid.)*; dicam cum illo iterum: *Plorabo et requiescam.* Quia enim quietem concordie in vestro corde non invenio, fessæ menti lacrymas sternæ. Quæ enim mei spiritus requies esse potest, si ab occulto hoste inflictum vulnus mederi non potest? Ecce in cunctis mundi partibus sancta et universalis Ecclesia unitatis suæ radiis fulget, sed tamen adhuc umbram vestræ divisionis sustinet. Ubique in fidei statu perdurat; sed gaudere eam de sua salute prohibet vulnus, quod de vestra abscissione tolerat. Neque enim sanum caput brachiis morientibus gaudet; nec se quasi incolumem esse pectus lætatur, cum subjectorum viscerum doloribus tangitur; tota namque corporis compage afficitur, si pars ejus vel extrema laceratur. Quidquid ergo est quod aliam pati sentis, in se harmonia charitatis attrahit, Paulo attestante, qui ait: *Et si quid patitur unum membrum, compatiantur cetera membra (I Cor. xi).* Nos itaque sumus, qui vestro dolore transigimur, nos qui vestris scissionibus secamur. Tanto igitur damnis vestris festina debemus consolatione succurrere, quanto ea per charitatem cogimur ut nostra sentire. Nam etsi differre forsitan volumus, superuæ increpationis voce terremur, quæ ignaves pastores increpans dicit: *Quod fractum erat, non colligastis, et quod abjectum non reduxistis, et quod perditum non quæstistis.* Si differre volumus, indiscretæ inventionis increpamur, qua per prophetam Dominus dicit: *Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filie populi mei (Ezech. xxxiv)?* Quid enim per resinam, quæ fomentum ignis est, quæ et in ornamentum domus marmora dissipata conjungit, nisi charitas designatur? Quæ et in amore corda succendit, et ut sanctam Ecclesiam unitatis ornamento componat, discordes hominum mentes per pacis in se stadium ligat? Quid per Galaad, quæ acervus testimonii interpretatur, nisi in Scripturæ sacræ altitudinem innumera sententiarum densitas dicit? Quid per med i vocabulum, nisi unusquisque prædicator? Quid per non obductam filie cicatricem, nisi culpa plebis ante Dei oculos nuda monstratur? Resina ergo in Galaad defuisse convincitur, si pro ostendenda veritate, cum tanta adsint Scripturæ sacræ testimonia, associando vos sanctæ Ecclesiæ, nequaquam digne ardoris cha-

ritas exhibetur; et velut absente medico cicatrix non obducitur, si exhortatione cessante, tantæ scissionis culpa nullo velamine subsequentis pacis operitur. Sed jam tempus est, ipsa nos susceptionum vestrarum vulnera tangere, eisque auctore Deo medicamina patefactæ veritatis adhibere.

II. Per ea quæ piæ memoriæ Justiniani principis temporibus acta sunt, fraternitas vestra suspicatur, sanctam Chalcedonensem synodum fuisse convulsam. Sed absit hoc a Christiano opere, a Christiana cogitatione. In ipsa quippe Nicæna, Constantinopolitana, ac prima synodus Ephesina firmata est; et quisquis illam partem aliqua convellere nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatæ sunt, destruere conatur. Cui suspicioni in scriptis vestris ex sancti prædecessoris nostri Leonis epistolis ac encycliis testimonia adiungitis, ut præfatam sanctam Chalcedonensem synodum illibatam debere observari monstretur. Quæ quidem, fratres charissimi, ex paucis epistolis sumpta permixto ordine confusoque posuistis, ut dum Interjecta alia epistola, ad alia prioris epistolæ verba recurritur, quasi ex multis epistolis prolata viderentur. Et valde miramur, cur fraternitas vestra de tam (sicut diximus) paucis epistolis non pauca sumpserit, cum constet quod de sanctæ Chalcedonensis synodi illibata veneratione et prædecessorum nostrorum assertio innumera, et multorum Patrum consensus in encycliis, quasi quædam se mundo, nobis infudit [*Forsan sumendo lux mundo se n. inf.*]. Sed quia semper dictandi ordo tanta sibi met connexionem subiungitur, ut et præcedentia subsequenter serviant, et subsequenter ex præcedentibus suspendantur: eorum sensum quæ prolata sunt, melius pandimus, si infra supraque legentes, vel quo tendant, vel unde pendent, demonstremus.

III. A dilectione igitur vestra primum testimonium sancti prædecessoris nostri Leonis ponitur, quod in ejus epistola ultima continetur (*Epist. 78 ad Leon. imp.*), quo ait: De rebus apud Nicænam et apud Chalcedonem sicut Deo placuit definitis, nullum audent inire tractatum; tanquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum fixit auctoritas. (Cui secundum testimonium ex ea epistola a vobis adiungitur, quod illic paulo superius habetur, quod dicitur (*Ibid.*): Quia sicut sancte veraciterque dixistis, perfectio incrementum, et adjectionem plenitudo non recipit.) Interjectis autem duobus testimoniis de encycliis assumptis, præfati prædecessoris nostri Leonis item ad Leonem principem scripto vestro verba replicantur quibus dicitur: Legitimas divinitus inspiratas constitutiones velle movere, non est pacifici hominis, sed rebellis, dicente apostolo: *Verbis contendere, ad nihil est utile, nisi ad subversionem audientium* (*II Tim. II*). Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, nunquam deesse poterunt qui veritati audeant resistere. (Et ejus rursus ad eum: Non sinas contra Ætæternæ omnipotentis Dei triumphos redivivis exurgere motibus extincta certamina.) Cujus adhuc testimonium post pauca subdi-

A disti: nihil prorsus de bene compositis retractetur. Ultimum vero a vobis ponitur testimonium, quod in priori ejus epistola, de qua multa jam testimonia prolata fuerant, continetur, primum dicitur (*Ibid.*): Quæ jam patefacta sunt querere, quæ perfecta sunt retractare, et quæ sunt definita convellere, quid aliud est, quam de adeptis gratiam non referre, et ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere? Hæc sunt, fratres dilectissimi, quæ beati Leonis ad Leonem principem verba posuistis; quæ videlicet ab eo pro custodia illibatæ fidei, non autem pro causis episcoporum specialibus, quæ apud Chalcedonem gestæ sunt, præferuntur. Nam quia pro solius fidei intemerata observatione dixerit; pensandum est in eadem epistola quid præmisit; ait enim, ad eundem principem loquens (*Ibid.*): Supra curam rerum temporalium religiosæ providentiæ famulatum divinis et æternis dispositionibus perseveranter impenditis, ut scilicet catholica fides, quæ humanum genus sola vivificat, sola sanctificat, in una confessione permaneat; et dissensiones quæ de terrenarum opinionum varietate nascuntur, a soliditate illius petræ, supra quam civitas Dei ædificatur, abigantur. (Si igitur Eodem, fratres charissimi, in cunctis mundi partibus uno ac solido statu vigere non cerneretis, convulsam quidquam de sancta Chalcedonensi synodo recte dicere. At postquam nihil nunc aliud nisi de personis agitur, nihil de sancta Chalcedonensis synodi fide queritis, auctoritatem patrum quasi sequendo declinati. Namque ut eisdem beatus Leo ostenderet, retractari quæ perfecta sunt non debere; qua hæc intentione dixisset, illico subdidit (*Ibid.*): Quia ad pacem universalis Ecclesiæ, et ad custodiam catholicæ fidei cura dignamini sollicitiore vivere [respicere]. Quid igitur cum prohiberet definita convelli, admonitionem protinus de custodia catholicæ fidei subjunxit, et quia non hoc de retractandis causis specialibus, sed de solâ fidei professione dixisset, indicavit? Illa namque nunc in vestra quæstione vertuntur, quæ ipse quoque prædecessor noster beatus Leo dijudicat; dum non nisi eâ quæ apud Chalcedonem de fide sunt statuta, confirmat. Ipse quippe ad Anatolium Constantinopolitanæ urbis episcopum scribens, dum eum de quodam novo abusu corripere, dicit (*Epist. 58*): Ut sanctam synodum ad extinguendam solum hæresim, et ad confirmationem fidei catholicæ studio Christianissimi principis congregatam, in occasionem ambitus trahas. (Et rursus (*Ibid.*): Ita abuti voluit concilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotio convocatos, et definitionis ejus causæ, quæ erat curanda, pertractos [definitione ejus causæ, q. e. c. perfunctos], ad consentiendum sibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret.) Qui ut nihil se omnimodo de Chalcedonensi synodo suscipere, nisi de solâ fide gestum fuerat, demonstraret, eidem synodo scribens, ait (*Epist. 61*): Ut et fraterna universitas, et omnium fidelium corda cognoscant, non solum per fratres,

qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodaliū propriam vobiscum inisse sententiam, in sola videlicet fidei causa, quod sæpe dicendum est. (Qui ergo unit cum Chalcedonensi synodo in sola fidei causa convocata, cuncta quæ illic specialiter gesta sunt, se procul dubio extraneum demonstrat. Hinc est rursum quod cum præfato Anatolio de recipiendo Attico presbytero scribere, dicit (*Epist.* 77) : Ita ut Chalcedonensis synodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua subscribendo consensit, quam apostolicæ sedis firmavit auctoritas, profiteatur se per omnia servaturum.) Qui Chalcedonensis synodi definitionem dicens, Vigilanter etiam, de fide, non adderet, nisi causas, quæ illic specialiter motæ fuerant, reprobasset (solam nihilominus exciperet) (a) quæ ei singulariter displicerent. At postquam nihil aliud synodi, nisi fidei definitionem recepit: quid est aliud, nisi quod cætera quæ illic specialiter mota sunt, refutavit? Neque enim si vellet, unam tantummodo causam præfati Anatolii reprehendere vereretur, qui hanc suo iudicio non approbatam, et serenissimis principibus, et auctori ejus eidem Anatolio non est veritus scriptis discurrentibus indicare. Cum vero et de illa præfato Anatolio private loquitur, et rursum ad synodum scribens, quod de sola fide gestum fuerat, se recipere confitetur; constat quod et Anatolium de speciali criminis causa redarguit, et cuncta privata negotia, quæ moto in synodo fuerant, retractari concessit.

IV. Rursum in scripto vestro testimonium ac exemplum de encycliis ponitur, quod multi episcopi simul dicunt: Neque unum iota vel apicem possumus aut commovere, aut conmutare eorum quæ apud Chalcedonem decreta sunt. (Cui aliud quoque testimonium quasi ex eadem epistola subjunxistis, quod videlicet Anatolii Constantinopolitanæ urbis episcopi esse non dubium est, quo ait: De Chalcedonensi vero sancta synodo dico, quoniam ipsum querere omnino, aut revolvere aliquid eorum quæ ab ipsa finita sunt, hominum est insidiantium tantummodo Ecclesiis, et universali Christi paci.) In quo revolvi et convelli prohibeat, ipse subjungat; ait enim: Quando apostolica quidem et paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata sunt atque firmata. (Si igitur insidiantium est hominum apostolica dogmata et paterna convellere, qui eadem paterna et apostolica dogmata illibata recipiunt, constat procul dubio, quia insidiantes non sunt. Ejusdem namque synodi fidem intemeratam Deo auctore retinemus, et sic privata negotia quæ illic gesta sunt, cum sancto prædecessore nostro Leone præterimus, ut definitionem fidei illic prolatam, proposita etiam morte, reservemus. In præcedenti autem testimonio multorum simul episcoporum utrum dictator, an scriptor erraverit, ignoramus; neque enim in encycliis continetur, ut ipsi in scriptis vestris posuistis. Neque enim iota unum aut apicem possumus commovere

A aut violare eorum quæ ab ea recte sunt et inviolabiliter definita.) At longe est aliud, non posse commoveri ea quæ decreta sunt, et non posse commoveri ea quæ recte et inculpabiliter sunt decreta. Sciebant enim viri doctissimi, ea quæ illic gesta fuerant de causis specialibus, a prædecessore nostro Leone recepta omnimodo non fuisse: et ideo cautissime scribunt, commoveri aut violari quæ recte ab ea et inculpabiliter definita sunt, non deberi; ne si cuncta confirmare se dicerent, sententiæ sæpe fati prædecessoris nostri Leonis obviarent. Unde et illic illico subjungunt: Ita sapiamus semper, sicut sapit apostolica Romanorum sedis Ecclesia.)

V. Post hæc quoque exempla ejusdem prædecessoris nostri Leonis ad Basilium episcopum testimonium posuistis, quo ait: Obsecro Dilectionem tuam, ut Chalcedonensis synodi definitionibus in nullo animum relaxetis; et quæ ex divina sunt inspiratione composita, nulla patiamini novitate temerari (et rursum: Ut autem possit hæc exhortatio ad omnium fratrum et coepiscoporum notitiam pervenire, diligenter vestræ Fraternalitatis cura perspiciat, quia (quod sæpe dicendum est) tota religio Christiana turbatur, si quidquam de his quæ apud Chalcedonem constituta sunt, convellatur.) Sed utrum de causis quarundam personarum specialibus, an de sanctæ fidei definitione asserat, inquiratur ipse quid superius dicat; ait enim: Hæc scripta direxi, quibus Dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostra communis fides aut trepida inveniatur, aut tepida. (Qui igitur admonitionem servandæ fidei præmisit, ubi custodiri synodum voluit, indicavit. Si autem in hujus epistolæ sermonibus ambigimus, eum ex aliis suis epistolis quo sensu hæc dixerit, requiramus. Marciano namque Augusto scripta sua pro eadem synodo dirigens, ait (*Epist.* 59): Ad Gloriam vestram et ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxi, quæ evidentem ostenderent, me, quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare.) Qui si cunctas et speciales causas ejusdem synodi recepit, cur ea se approbare quæ de catholica fide in prædicta synodo definita sunt, specialiter asserit? Rursum quoque præfato principi scribens (*Ibid.*): Quia omnibus modis obediendum est potestati [pietati] vestræ et religiosissimæ voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ placuerunt libens adjeci sententiam meam. (Si ergo confirmationem fidei catholicæ sibi placuisse, eique sententiam adjecisse astruit; in his, in quibus confirmatio fidei non fuit, constat quia sententiam non adjecit.

VI. Adhuc autem ex ejusdem beati Leonis epistola testimonium scriptis vestris inseritis, quæ ad Basilium dicit: Pie nobis et constanter utendum [Forsan vivendum] est, nedum talium disputatio admittitur, eorum quæ divinitus definita sunt, auctoritati derogetur. Et infra: Nec enim aliquam [Forsan

(a) Deesse his quidpiam videtur. HARD.

ad aliquam] disceptationem plene definita revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia prophetica et evangelica et apostolica auctoritatibus consonare. (Quæ autem vel superius definita divinitus, vel inferius plene definita asserat, ex ipsa vel ex aliis ejus epistolis vestra Fraternitas penset : in quibus nunquam specialia gesta commemorari, sed sola quæ de fide sunt prolata confirmat. Unde in his quoque verbis vigilanter imprimitur [*Forsan exprimitur*], et quæ plene definita dixerit attenditur [*Forsan ostenditur*], cum dicit : Ne de his ipsis videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia prophetica et evangelica et apostolica auctoritatibus consonare.) Pensate, quæso, fratres charissimi, si scripta Theodori prophetica et evangelica et apostolica auctoritatibus consonant, quæ redemptorem nostrum iniquis ausibus Dominum negant. Pensate si illa epistola prophetica et evangelica et apostolica auctoritatibus consonare videatur, in qua et hostis Ecclesiæ Nestorius defenditur, et defensor Ecclesiæ Cyrillus accusatur. Pensate si illa Theodori scripta prophetica, evangelica et apostolica auctoritatibus consonant, quæ prius contra rectam fidem edita, ipse postmodum conversus damnat. Extremum quoque sæpe fati Leonis ad Aetium presbyterum testimonium ponitis, quo ait * : Ne patiatur sopitarum rerum certamen afferri, quarum retractator non nisi sacrilegus invenitur. (Quod de quibus rebus astruat, ad eundem Aetium scribens ipse manifestat, dicens ** : Nihil ab apostolicis unquam potero sentire diversum, nec a mea ipse deviare sententia ; et quod sancto Spiritu revelante confessus sum, quodque mecum totius synodi professione prædicante patefeci, aliqui varietate commutem : cum facilius mihi sit quibuslibet et suppliciis ab hoc mundo auferri, quam ab ea quam generaliter credidi, professione mutari.) Si ergo cuncta res quæ retractari non debet, sola est professio fidei, ille retractator rerum erit sacrilegus, qui professioni ejus fuerit diversus. Nam quod idem beatus Leo solam in synodo professionem fidei summo ardore custodiat, innumeris epistolis demonstrat, ex quibus pauca breviter perstringimus, ut in eis certior facta vestra Fraternitas colligat quam multa taceamus. Hinc est enim quod Marcianum Augustum D scripto suo alloquitur, dicens (*Epist. 59*) : Patri autem meo Juliano episcopo noverit vestra Clementia hoc me proprie delegasse ut quidquid illic ad custodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine vestræ fiducialiter suggerat potestati. (Hinc est quod Pulcheriæ Augustæ scribens, ait (*Epist. 60*) : Quod vero piissimus imperator ad omnes episcopos qui Chalcedonensi synodo interfuerunt, voluit me scripta dirigere, quibus ea quæ illic de fidei regula sunt definita firmarem, libenter implevi.) Hinc est quod Juliano episcopo scribens, dicit : Quod necessarium credidi clementissimus imperator, libenter implevi,

* Non exstat hæc epistola

A ut ad omnes fratres qui Chalcedonensi synodo interfuerunt, scripta dirigerem, quibus placuisse mihi quæ a sanctis fratribus nostris de regula fidei confirmata sunt, demonstrarem. (Hinc est quod Pulcheriæ Augustæ iterum scribens, ait (*Epist. 58*) : Circa fratrem autem meum veneratorem vestrum Julianum episcopum quantum debeat credere vestra dignatio, apostolicæ sedis æstimate judicio, cum in causa fidei, cui gloriosa Pietas vestra famulatur, vicem ipsi meam eatenus delegarim, ut ab ea quæ vobis debetur observantia non recedens, me Pietati vestræ præsentare non desinat.) Causam quippe fidei memrans, nequaquam, Eatenus, diceret, nisi quidquid extra fidem ageretur, ex synodo excludi voluisset.

VII. Rursum per epistolam vestram dicitur, a B sede apostolica vos doctos, atque ab scrinio sanctæ Ecclesiæ, cui Deo auctore præsumus, confirmatos, ne huic rei quæ sub piæ memoriæ Justiniano principe gesta est, consentire debeatis : atque hanc opitulationem excusationi vestræ adjungitis dicentes, quod in causæ principio et sedes apostolica per Vigilium papam, et omnes Latinarum provinciarum principes damnationi trium capitulorum fortiter restiterunt. In quibus verbis attendimus, quod res quæ provocare vos ad consensum debuit, a consensu vos ipsa divellit. Latini quippe homines et Græcitas ignari, dum linguam nesciunt, errorem tarde cognoverunt ; et tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, a certamine non quievit ; quorum consensus certe C [recte] Fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti, priusquam verum cognoscerent, consensissent : at postquam diu ab eis laboratum est, et longo tempore ad injurias usque certatum, hinc vestra Fraternitas penset quia tot labores repente non relinquere, nisi quæ vera sint agnovissent. Quid enim divini consilii fuisse credimus, fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem suæ fidei esse permisit, et sic cum suæ fidei prædicatorem fecit, nisi ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet, quia valde verum est Dei Evangelium, quod et tanta duritia inclinata prædicaret, ut dum ea auditores ejus quæ ab illo contra fideles gesta recolerent, repente eum ad fidem versum non sine evidenti ratione sentirent ? Unde ipse quoque dum prædicationem suam debere facile ab infidelibus recipi Domino diceret, ait : *Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcere, et cædens per synagogas eos qui credebant in te (Act. xxii)*. Et cum Galatas, relicta Evangelii regula, in Judaismi conspiceret errorem declinasse, suam eis priorem contra Evangelium duritiam retulit, et ab intentione perfidiæ eorum mentes retorsit, dicens : *Audistis conversationem meam aliquando in Judaismo, quoniam supra modum persequabar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam ; et proficiebam in Judaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius æmulator existens patrum meorum traditionum.*

** Neque hæc adhuc exstat.

Cum autem placuit ei qui me segregavit de utero matris meæ, et vocavit per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini. Ecce, fratres charissimi, Paulus egregius doctor, quia diu veritati restitit, inde ad confirmanda corda audientium in ejusdem prædicatione veritatis adiutorium sumpsit: ostendens profecto, quia fidem, cui tanto prius labore restiterat, postmodum sine magnæ rationis certitudine non tenebat.

VIII. Debet ergo pendere vestra Dilectio, quia prædecessorum nostrorum in hac causa consensus tanto post inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus insudavit. Sed his insuper factum Petri, qui et Paulum superat, vestra Fraternitas ad memoriam reducat. Diu quippe restitit, ne ad fidem gentes sancta Ecclesia sine circumcissione reciperet, diu se a conversarum gentium communione subtraxit, Paulo attestante, qui ait: *Cum venisset Antiochiam, in faciem ei restitit, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam venirent quidam ab Jacobo, cum gentibus edebat; cum autem venissent, subtrahebat se, timens eos qui ex circumcissione erant (Galat. 1).* Et paulo post: *Et cum vidissem quod non recte ambularet ad veritatem evangelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Judæus sis, gentiliter et non judaice vivis, quomodo gentes cogis judaizare?* Qui tamen ab eodem Paulo postmodum ratione suscepta, dum quosdam conspiceret qui gentiles ad Ecclesiam venientes pondere servandæ circumcissionis onerarent, dicit: *Cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus (Act. xv)?* Nunquid, fratres lectissimi, Petro apostolorum principi sibi dissimilia docenti debuit ad hæc verba responderi? Hæc quæ dicis, audire non possumus, quia aliud ante prædicasti? Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inventa veritate, dictum est, cur mutatio sententiæ huic sedi in crimine objicitur, quæ a cuncta Ecclesia humiliter in ejus auctore veneratur? Non enim mutatio sententiæ, sed inconstantia sensus in culpa est. Quando ergo ad cognitionem recti, intentio incommutabilis permaneat, quid obstat, si ignorantiam suam deserens, verba permutet? De ipso quoque auctore omnium Deo Scriptura attestante cognoscimus, quia dum consilium non manet [*Forsan mutat*], sæpe sententiam mutat; neque enim inopinatus ei proventus accesserat, nec de eo quem ipse ungi præceperat, dicebat: *Pœnitet me Saulem unxisse regem in Israel (I Reg. xv).* Hoc quippe se facturum etiam tunc præcivit, cum eum quasi approbando prætulit; nec ad pœnitentiam quasi inopinatus dolor accessit, sed tamen pœnitere se insinuat, quia non mutato consilio, ea quæ dudum dixerat de illo verba permutat.

IX. In his autem testimoniis quæ ex epistolis Leonis prædecessoris nostri posuistis, præmisistis

(a) *Locus corruptus. Forte, inspiciamus, si Jesum.* HARD.

A dicentes: Doctrina vestræ reverendæ sedis est per beatum Leonem, successoresque ejus, unde pauca commemorare præsumpsimus, mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere; (et tamen nulla ejus testimonia subdidistis, quibus hanc sententiam firmaretis. Etenim quæ a vobis subjuncta sunt, retractionem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt. Sed neque hoc beatum Leonem prædecessorem nostrum quodam loco dixisse meminimus. Quis autem nesciat, quod in nullo sibi ejusdem Leonis et beati Augustini prædicatione contradicat? Ipse namque ad Bonifacium comitem scribens, ait (*Epist. 50, sup. coll. 5*): *Si vera essent quæ ab eis objecta sunt Cæciliano, et nobis possent aliquando monstrari, ipsum jam mortuum anathematizarem. Sed tamen Ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestacionibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquare non debemus.*) Ecce mirabilis prædicator et scissionem Ecclesiæ propter hominem vetat, et si qua perversa deprehendat, eum quem publice defendebat Cæcilianum, se etiam post mortem anathematizare non abnegat, quia videlicet tunc viventibus vere consulatur, cum culpa in fide perpetrata nec morte interveniente laxetur. Si vero hoc faciendam, dicere fortasse præsumimus, hoc procul dubio facimus, quod fieri vetamus. Theodorum quippe mortuum sancta synodus prima Ephesina damnavit (*Act. vi*). Nam cum ab ejus discipulis dictatum ab illo symbolum eadem synodo fuisset prolatum, illico illic a sanctis Patribus cum auctore damnatum est. Et quidem ipsi sancti Patres in eadem synodo residentes ad Dominum jam recepti sunt, postquam Theodorum damnare: et si damnari mortuum non debuisset dicimus, procul dubio mortuos accusamus, et incipimus committere, quod nitimur prohibere. Sed cur diu et quæ nostis loquimur? Ejusdem Theodori ex libris illius dicta replicemus. Et si Jesum (a) Dominum ac Deum nostrum, qui post mortem vivere, imo quia vivere creditur, post mortem Theodorus postposita dubitatione damnavit; neque enim nostra fides patitur ut qui tot blasphemias Redemptori nostro hostis exstitit, a vobis ulterius defendatur. Ipse quippe contra Apollinarem in libro tertio loquens ait (*Sup. coll. 4*):

X. « Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime decet mentium regimen, illum qui ex Virgine natus est, Deum esse, et ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui illius creationem imputare non jubes? Sed quis est Deus, et ex Deo, et consubstantialis Patri? Is idem qui ex Virgine natus erat,) o mirandum!) et qui per Spiritum sanctum secundum divinas Scripturas plasmatus est, et confictionem in muliebri accepit ventre? Inerat forsitan, quia mox quam plasmatus est, et ut templum Dei esset accepit: non tamen existimandum nobis est Deum de Virgine natum esse. » Et post pauca: « Nec secundum tuam vocem pronuntiandum

est, omnino ex Virgine natum Deum esse, et ex Deo, consubstantialem Patri. » Et post pauca : « Si igitur eum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus et ex Deo, et consubstantialis Patri est, necesse est et hoc carnem dicere, quod si non hoc caro est, quoniam nec Deus, nec ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine David, et consubstantialis ei cujus semen est, non id quod natum est ex Virgine, Deus, et ex Deo, et consubstantialis Patri. »

Et post pauca : « Non Deus Verbum ex Maria natus est, natus autem est ex Maria, qui ex semine est David; non Deus Verbum ex muliere natus est. » Et iterum : « Quod editum est enim *Ducebatur a Spiritu* (*Math. iv.*), aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad voluntatem [virtutem] propositorem confortabatur; ab eo ad hæc quæ oportebat ducebatur, ab eo quod decebat docebatur, ab eo cogitationibus roborabatur, ut ad tantum certamen sufficeret, sicut et beatus Paulus dicit : *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei* (*Rom. viii.*). »

Idem cuius supra : « Dicant igitur nobis omnium sapientissimi, si pro sensu Domino Jesu Christo qui est secundum carnem, divinitas facta esset, sicut dicunt, quid sancti Spiritus cooperatione ad hæc Christus indigebat? Nec enim unigeniti divinitas Spiritu indigebat ad justificationem; Spiritu indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula; Spiritu indigebat ut doceretur ea quæ decebat peragere; Spiritu indigebat ut immaculatus appareret. »

Et post pauca : « Ac si dicat Jesus : Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim, operor autem, quia in me manens Pater omnia facit (*Joan. xiv.*). Quoniam enim et ego in Patre, et Pater in me (*Ibid.*), Deus autem Verbum unigenitus Dei in me est, certum est quod et Pater cum ipso in me manet, et opera facit. Et non est mirandum de Christo hæc existimari, cum evidenter ipse de cæteris hominibus dicat : *Qui diligit me, meum verbum observet : et Pater diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud ipsum faciemus* (*Ibid.*). » Et iterum : « Sciobat subtiliter, ut notam quidem faceret gentibus pietatem, patere autem laborantium infirmitates, et sic ad effectum suam voluntatem educeret : et justificabatur inde, et immaculatus ostendebatur, sive reparatione [pejorum], sive custodia meliorum, sive etiam paulatim ad meliora profectibus. »

Et post pauca ejusdem Theodori ex commento secundum Joannem : « Dicit ad Thomam : *Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et porrigere manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis* (*Joan. xx.*). Quoniam, dicit, non credis, et lætum solum sufficere tibi ad credendum putas, (hæc enim dicens non me latuisti) tange manu, et cape experimentum, et disce credere, et non diffidere. Thomas quidem cum sic credidisset, *Dominus meus et Deus meus*, dicit, non ipsum Dominum et

A Deum dicens (non enim resurrectionis scientia docebat et Deum esse eum qui surrexit), sed quasi pro miraculo facto Deum collaudat. » Ejusdem Theodori ex commento quod est in Actus apostolorum libro primo : « Ille autem dixit, oportere poenitentiam agentes eus pro crucis in iniquitate, et agnoscentes Salvatorem et Dominum, et omnium auctorem bonorum Jesum Christum, quoniam per ista pervenit et assumptus est divina natura, in [ipsum] Spiritu quidem fidem suscipere, et ejus discipulos fieri ante omnia ad baptismum accedentes, quod et ipse tradidit nobis, reformationem quidem habens inspirationis [præformationem q. h. operationis] futurorum, in nomine autem celebrandum Patris et Filii et sancti Spiritus. Hoc enim quod est : *Et baptizetur unusquisque in*

B *nomine Jesu Christi* (*Act. ii.*), non hoc dicit, ut vocationem quæ in nomine Patris et Filii et sancti Spiritus est, relinquentes, Jesum Christum in baptismato vocet; sed quale est hoc, quod in Moyse baptizati sunt in nube et in mari (*I Cor. x.*), ut diceret quia sub nube et in mari Ægyptiorum separati sunt, liberati eorum servitute, ut Moyses leges attendere; tale est, et baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi : ut cum ad ipsum accessissent tanquam Salvatorem, et omnium bonorum auctorem, et doctorem veritatis, ab ipso utpote auctore bonorum et doctore veritatis vocarentur, sicut omnibus hominibus quæcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inventore vocari, ut Platonici, et Epicurei, et Manichei, et Marcionistæ, et quidem [si quidem] tales dicuntur. Eodem enim modo et nos nominari Christianos judicaverunt apostoli. »

Ejusdem Theodori in libris de Incarnatione : « Plus inquietabatur Dominus, et certamen majus habebat ad animæ passionem, quam corporis; et meliori animo libidines vincebat, mediante deitate ad perfectionem. Unde et Dominus ad hæc maxime institere videtur certamen. »

Item ejusdem in libro contra Syrusiastas, vel Apollinaristas : « Sed si caro erat, inquit, crucifixa, quemodo sol radios avertit, et tenebræ occupaverunt terram omnem, et terræ motus, et petra scissæ sunt, et mortui surrexerunt (*Mat. xxvii.*)? Quid igitur dicant et de tenebris in Ægypto factis temporibus Moysis non per tres horas, sed per tres dies (*Exod. x.*)? Quid autem propter alia per Moysen facta miracula, et quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit (*Josue x.*), qui sol temporibus Ezechise regis et contra naturam retroversus est (*IV Reg. xx.*); et de Elisæi reliquiis, quæ mortuum suscitaverunt (*IV Reg. xiii.*)? » Ejusdem ex libro octavo de Incarnatione : « Manifestum autem est quod unitas convenit : per eam enim collectæ naturæ, unam personam secundum unitatem effecerunt. Sicut enim de viro et muliere dicitur, *quod jam non sunt duo, sed una caro* (*Genes. ii.*; *Math. xix.*); dicamus et nos rationabiliter secundum unitatis rationem, quod non sunt duæ personæ, sed una, scilicet naturis discretis. »

Et post pauca. « Quomodo igitur homo et Deus unum per unitatem esse potest? qui vivificat, et qui vivificatur; qui salvificat, et qui salvificatur; qui ante sæcula est, et qui ex Maria apparuit? » Eiusdem ex interpretatione symboli trecentorum decem et octo Patrum: « Sed Christum quidem secundum assumptam servi formam, eum autem qui eam assumpsit, super omnia nominans Deum; intulit tamen hoc secundum conjunctionem, ut per significationem nominum naturarum manifestam divisionem faciat. Nemo igitur, neque eum qui secundum carnem ex Judæis est, dicat Deum: nec iterum Deum [*Al.*, Dominum, nec ne iterum Dominum] qui est super omnia, secundum carnem ex Judæis. »

Item ex commento Epistolæ ad Hebræos: « Jesum enim dicit a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto et virtute (*Act. x*): qui autem de Spiritu unctus est, omnimodo aliquid inde assumpsit. Quis autem furens dicat, de Spiritu aliquid assumpsisse divinam naturam? » Et iterum: « Certus quidem et ipse, Filium Dei se non secundum divinitatis dicens nativitatem, sed secundum quod domesticus Dei erat: per quod filii Dei, per voluntatem [virtutem] domestici Deo constituti homines, interim vocabantur. »

XI. Hæc de innumeris pauca prætulimus, ut quasi per foramen angustum, quam nimium barathrum intus lateret, monstrarem. Ecce quales plus quam decem millia librorum Theodorus scripsisse perhibetur. Pensate, quæso, si non tanto acriora tormenta promeruit, quanto plura conscripsit. Sed hæc illius dicta quæ prolata sunt, utrum ejus sint, fortasse dubitatur. Patrum, si placet, scripta proferamus: ita apud vos libros ejus, quos de perfidia illius testes deduximus, deductis insuper testibus affirmemus. Armeniæ quippe episcopi Proclo Constantinopolitanæ urbis episcopo libellos contra Theodorum porrigentes, dicunt (*Sup. coll. 5*): Fuit autem aliquis pestis [pestifer] homo, magis autem fera, hominis habens formam diabolicam, mentito nomine Theodorus, qui schema et nomen episcopi habuit, in angulo et ignobili loco orbis terrarum latitans, in Mopsuesteno Ciliciæ secundæ vili oppido, vere quidem et principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino et cæteris hæresiarchis in libro de Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, in toto suo proposito ipsis verbis inveniatur usus, et si quid pejus. Iste per machinationem et audaciam et errorem diaboli volebat omnes homines acuta sua sicut colubri lingua, et veneno quod sub lingua aspidis est, deperire. Et interim quidem retinebatur suo latibulo, timens potestatem eorum qui a magno Deo et Salvatore nostro Jesu Christo potestatem acceperunt calcare super colubros et scorpiones, et omnes virtutes inimici (*Luc. x*): dico autem sanctos apostolos, et qui consequenter ab his susceperunt, martyres et confessores et episcopos et cæteros sanctos. Invenio autem, nescio quomodo, tempore, cœpit reperire et extra fines suos, fiduciam gerens et in parochiam ad eum non perti-

entem, tanquam eruditus sermocinator, et in Antiochia Syriæ in ecclesia alloquens, sic dixit: « Homo Jesus, quid est enim homo quod memor es ejus? » (*Psal. viii*); Apostolus autem, de Jesu dictum fuisse hoc, dixit: *Eum enim qui paulo minus ab angelis minoratus est, vidimus, inquit, Jesum* (*Hebr. ii*). Quid ergo? Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ad homines ejusdem generis, præter ea quæ gratia ei dedit. » Quibus Proclus Constantinopolitanæ urbis episcopus rescribens, ait (*Sup. coll. 5, conc. v*): Fugiamus turbulentos et cœnosos fallaciæ rivos, septa Dei [sectas Deum] impugnantes: dico Arii furorem dividentem individuum Trinitatem, Eunomii audaciam circumcludentem scientia incomprehensibilem naturam, Macedonii rabiem separantem a deitate inseparabiliter procedentem Spiritum, et novam istam blasphemiam quæ Judaismi multo amplius superat blasphemiam, introducentes, nam illi quidem cum Filium negant, fraudant ramo radicem; isti vero eum qui est negantes, alterum [*Al.*, eum qui est Filius denegant, fraudantes ramo radicem], isti vero ei qui est alterum] introducunt, detrahentes sinceram naturam. (Rursus de hujus errore Joannes quoque Antiochenæ Ecclesiæ antistes ait: Multo autem tempore perseverans Theodorus, persuasit multis et Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de sancta virgine Maria natus est, non est qui ex Patre natus est Deus Verbum consubstantialis Genitori, sed homo pro qualitate suæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem suscipiens.) Rursus de ejus errore Cyrillus ad Lamponem presbyterum scribens, ait: Cum apud Æliam commorarer, vir aliquis ex his qui nobiliter militant in palatio, epistolam multorum versuum et grandem obtulit mihi signatam, quam se dicebat accepisse ab Antiochenis orthodoxis; subscriptiones autem erant in ea plurimorum clericorum et monachorum et laicorum. Accusabant autem orientales episcopos, quasi tacentes quidem Nestorii nomen, et dissimulantes ei adversari, transeuntes autem ad Theodori Codices de incarnatione factos, in quibus multo peiores nefariæ blasphemiarum [Nestorii blasphemiarum] positæ sunt: pater enim fuit Nestorii perfidi, qui et illius mala locutus, impius et in his factus est. Rursum de errore illius idem Cyrillus Alexandriæ urbis episcopus ad Acacium Melitenæ urbis episcopum scribens, ait: Non oportebat latere Sanctitatem vestram, aut forsitan cognovit, quod omnes orientales religiosissimi episcopi in Antiochia convenerunt, cum transmisisset eis tomum dominus meus sanctissimus Proclus bonorum plenum intellectuum et rectorum dogmatum. Erat enim ei ratio multa et longa de dispensatione Domini nostri Jesu Christi. Supposuit vero capitula quædam collecta e Theodori Codicibus, quæ consonantem Nestorii perfidiis intellectum habent, et adhortatus est eos etiam illa anathematizare.

XII. Rursus de errore illius [Rabbula] Edessense **A** cat [*Hebr.* 1], ferre eum omnia dicens verbo suæ Ecclesiæ antistes ad beatum Cyrillum scribens, ait: Jam vero quidam unitatem secundum subsistentiam omnibus modis abdicant. Morbus enim aliquis sublatens inveteravit Orienti, immedicabilis modo vulneris depascens Ecclesiæ corpus, apud aliquos quasi studiosos, et supercilia extollentes eruditione, latenter honoratus. Episcopus enim quidam provinciæ Ciliciæ Theodorus, vir verisimilis dicendi, et potens suadere, alia quidem supra tribunali de Ecclesiæ statu [ecclesia statim] dicebat ad populi placentiam, alios autem laqueos [perditionis] in scriptis ponebat, qui in principiis quorundam ejus Codicum anathemate circumcludebat inspicientem non manifestare aliis scripta. Iste primus exposuit, non esse vere Dei genitricem sanctam Virginem, tanquam Deo Verbo non suscipientem secundum nos nativitatem. (Et post pauca: Nec enim dicunt, secundum substantiam, vel secundum subsistentiam unitum esse Deo Verbo hominem, sed bona voluntate quadam, tanquam divina natura non suscipiente alterum modum unitatis propter non circumscriptibilem. Iste dixit Dominum nostrum Jesum Christum non oportere adorari sicut Dominum, sed relatione Dei honorari sicut imaginem quamdam: magis autem manifestius secundum eos dicere, sicut, instar aliquid relatione assidentis dæmonis. Iste et carnem Domini pronuntiavit nihil omnino prodesse, dissipans Domini vocem, quæ est: *Caro nihil prodest* [*Joan.* vi]. Iste et apostolos dicit non cognovisse Christum quod Deus erat; sed supra fidem quæ est in homine ædificatam esse Ecclesiam [*Math.* xvi].

XIII. Rursum de errore illius Hesychius Hierosolymorum presbyter, ecclesiasticæ Historiæ scriptor, ait: Ita Photinum multis ante eos sæculis Theodorus quidam præcipue imitatus est, malitiosus quidem loquendi et lingua paratissimus, et ipse tamen instabili voluntate, qui huc et illuc inclinans ferebatur. Clericatus enim Antiocheno a prima ætate connumeratus, et bene conversari pollicitus, ad sæculares libidines reversus iterum delectabatur. In omnibus autem bonis imitabilis et beatus vir Joannes Constantino-politanus episcopus scripsit epistolam, quæ usque adhuc in codicibus legitur, et a pejore ad meliorem poenitentiam eum transferre prævaluit; et iterum bene conversari, iterum in clericatu esse cœpit. Et Antiochia relicta, in Tarsum transmigravit, ex qua in Mopsuestiam transit, ordinatus in ea episcopus, nondum Deo volente manifestam impietatis illius prædicationem fieri. Prima autem elementa suæ doctrinæ ex Judæico vaniloquio incipiens, Codicem in prophetiam psalmorum conscripsit, omnes de Domino prædicationes [*Forsan prædictiones*] abnegantem: culpatus vero et periclitatus, contraria sibi dixit, non ex voluntate, sed compulsus omnium querimoniis; et Codicem ipsum delere pollicitus, latenter conservabat Judæicæ impietatis viaticum. Et post pauca: Christum enim Jesum generis nostri Salvatorem et Dominum (quem splendorem paternæ gloriæ et imaginem substantiæ Paulus vo-

cat [*Hebr.* 1], ferre eum omnia dicens verbo suæ virtutis, qui purificationem nostrorum fecit peccatorum, et ad dexteram paternæ majestatis consedit; de quo ad Colossenses scripsit epistola: *Quod in co omnia creata sunt, quæ sunt in cælis et in terris, visibilia et invisibilia, quod per eum creata sunt omnia* [*Coloss.* 1]), hunc non incarnatum Verbum, sicut evangelicis vocibus edocti sumus, sed hominem per vitæ provectionem et passionum perfectionem conjunctum Deo Verbo, scripsit stultus in omnibus. Et hæc in mysticis sermonibus ausus est.

XIV. Contra errores ejusdem Theodori, piæ recordationis Theodosius et Valentinianus legem promulgantes, inquit: Debitam a nobis venerationem piissimæ doctrinæ reddentes, eos qui ausi sunt contra Deum impie conscribere, debitæ condemnationi subijcere, et nominibus dignis vocari oportere existimavimus. Justum igitur circumdari eos confusione suorum peccatorum, et in tali vocabulo permanere in æternum, quatenus nec vivi liberentur, et post mortem perinaeant contempti. Igitur doctrina Theodori et Nestorii impiorum et pestiferorum visa est nobis abominanda esse: similiter autem et omnes qui sequuntur eorum errorem, et consentiunt eorum impietati, justum est ipsos eandem nominationem mereri, et confusionem indui, ut non Christiani, sed Nestoriani nominentur; ne, dum nominantur Christiani, ex ipso inveniantur decorati vocabulo, longe constituti a Christianorum proposito, et alienati a recta et immaculata fide. Et post pauca: Si quis præterierit præsentem nostram sanctionem, ut Theodoro et Nestorio assenserit, et illorum socios imitatus fuerit, post gladii ultionem omnis ejus substantia fisco addicatur. (Rursum contra errores illius, piæ recordationis Theodosius et Valentinianus legem promulgantes, inquit: Nemo habeat, aut legat, aut scribat, aut proferat Nestorium, seu illius libros, vel Codices omnino inutiles [nocibiles]; vel ipsius Nestorii, vel alterius, et maxime Nestorii adversus solos Christianos conscripta, aut Theodori: sed unusquisque habens tales Codices, publice illos proferat, et in conspectu omnium igni tradat.)

XV. Et si adhuc fortasse post tot prolatas Patrum contra illum sententias vestra Fraternitas dubitat, Theodoretum libros legat, in quibus dum contra Cyrillum Alexandrinæ urbis antistitem eum defendere nititur, verius accusat, dicens: Interpretationem Cyrillus accusat octavi psalmi, et arguit hæc verba divini Theodori: Consideremus igitur, quis est homo, de quo stupescit et miratur quod unigenitus dignatus est ejus memoriam et visitationem facere. Sed quod quidem non dictum est de omni homine, in superioribus demonstratum est; quod autem [*At.*, nec] de uno quolibet, et hoc certum est. Deductas itaque tot testibus blasphemias has ejus esse quis dubitat? Et tantis blasphemis illius cognitis, eum damnatum jure quis neget?

XVI. Discusso ergo primo de Theodori damnatione capitulo, nunc ad dicta epistolæ Theodoretum [Ibæ]

indaganda transeamus, cujus tota series si solerter aspicitur, sanctæ Chalcedonensi synodo quam sit adversa pensatur. In gestis namque ejusdem synodi et scriptis Leonis Cyrillus prædicatur; in epistola vero illa Theodreti (a) Cyrillus in Apollinaris dogma corruens reprobatur; scriptum quippe in ea est: « Cyrillus autem libros Nestorii volens destruere, lapsus est et inventus est in Apollinaris dogma cadens. » In gestis Nestorius ut Redemptoris nostri adversarius jure damnatus ostenditur; verbis vero epistolæ damnatus injuste memoratur. Sic quippe in ea dicitur: « Antequam in synodo adveniret reverendissimus ac sanctissimus archiepiscopus Joannes, Nestorium ex episcopatu deposuerunt, iudicio et inquisitione non facta. » In gestis synodi in Dei et Domini nostri una persona duas naturas Cyrillus confessus ostenditur; in verbis epistolæ unam naturam tradere dicitur, atque ab hoc sensu correptus vix respuisse narratur. In gestis synodi anathematizatus Nestorius etiam post mortem dicitur; in verbis vero epistolæ etiam post depositionem suam, pro solo civium suorum odio ad civitatem suam non redisse perhibetur. Sic quippe illic scriptum est: « Nestorius autem quia in suæ erat odio civitatis, et virorum qui in ea sunt maximorum, illuc reverti non potuit. » In gestis ac definitionibus synodi unus Filius Jesus Christus dicitur; at juxta doctrinam Theodori atque Nestorii Deus tacetur. Et in gestis synodi nusquam Theodorus veritatis doctor dicitur; in verbis vero epistolæ idem, cujus blasphemias supra protulimus, veritatis doctor clamatur: qui nimirum si vera dixit, falsa erunt quæ de veritate synodus protulit. Quisquis igitur qui epistolam quæ Ibæ dicitur, ostendere quod sit de synodo nititur, quid aliud quam gesta ejusdem synodi destruere conatur? Si enim sibi metipsis diversa sunt, nulla procul dubio auctoritate subsistent, quia quæ se impugnano destruunt, alios ædificare non possunt: si sibi metipsis diversa sunt, nulla firmitate convalescunt, Domino attestante qui ait: *Regnum in se divisum non stabit* (Luc. xi). Sed absit hoc, absit ab illo venerando concilio, ut sibi met contraria sapiat; et vel superiora subsequentibus discordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugnatura subjungat. Sancta enim fides, quæ uno illic spiritu accepta est, uno sensu credita, una est et fide [Forsan, voce] prædicata. Idcirco in cunctis mundi partibus forma nostræ professionis facta est, quia in precantium verbis sibi met ipsa dissimilis non est.

XVII. Sed cur tantummodo sanctam Chalcedonensem synodum convelli dicimus, si auctoritatem huic epistolæ reprobemus? Quæ nimirum si vera creditur, etiam tota sanctæ Ephesinæ synodi fides ac reverentia dissipatur. Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præriorum medicamine sapientum oculos excæpavit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, ubi ipsa veritas sacerdotibus vendita esse perhibetur? Sed quis hoc dicere, quis hoc consentiat patienter audire? Reprobatur ergo una epistola mentiens, ne utraq; san-

cta synodus tantæ falsitatis crimen sustineat. Vestræ fidei fundamentum tenemus, ne postquam sancta prima Ephesina synodus quasi venalis arguitur, Chalcedonensis etiam (quod absit) culpa varietatis notetur: quæ ut in verbis suis quantæ sit concordiæ clareat, necesse est ut vestra Fraternitas ubi sit completa cognoscat. Omnes namque novimus, quod in synodo nunquam canones, nisi peractis definitionibus fidei, nisi perfectis synodalibus gestis habeantur, ut servato ordine cum prius synodus ad fidem corda ædificet, tunc per regulas canonum mores Ecclesiæ actusque componat. Vigilanti ergo cura respicite, quæ in sexta illius actione sanctæ fidei professio consummatur; moxque in septima ad institutionem jam fidelium regula canonum figitur. Ulterioribus vero actionibus nihil de causa fidei, sed sola negotia privata versantur. Quod cum responsales vestri ita esse ambigerent, curæ nobis fuit ex prolatis multis hoc Codicibus demonstrare. Nos tamen hac de re nunquam dubitari posse credidimus, quia et eadem series sic se insinuat, ut credi aliter contradicat.

XVIII. Primum quidem, quia (sicut dictum est) dum definita fidei regula in actione sexta ostenditur, ordo causæ indicat, ut in actione subjuncta canonum forma sequeretur. Secundum vero est, quia et in actionis sextæ terminum jam canonum norma prælibatur, dum illic a principe venerabilibus episcopis dicitur: Aliqua sunt capitula, quæ ad honorem vestræ reverentiæ vobis reservavimus, justum existimantes hæc a vobis regulariter per singula synodum firmari [potius per synodum formari], etc. Prælibatione itaque sextæ actionis ostenditur quia jure constitutiones canonum non nisi in septima continentur. Quid enim supererat quod perfecta fidei professione fieret, nisi ut quorundam fidelium actiones illicitas sancta synodus positis regulis judicaret? Quamvis si solerter aspiciamus, canonum regulas positas non, sicut putatur, in septima, sed intextas sextæ actioni invenimus. Nam cum in eisdem constitutionibus sancientis non dies, non imperium ponitur, non qui resident, describuntur, procul dubio cum non consueto exordio cœptæ sunt, quia præcedenti actioni subnexæ sunt demonstratur. Quia vero in actione sexta fidei causa perficitur, ipsa episcoporum omnium generali subscriptione declaratur. Nam qui post subscripserunt sententiam, cuncta quæ de fide agenda fuerant, finita testati sunt. Unde et in causis post specialibus, pudia tantummodo verbis loquuntur, atque ea quæ decernentes dixerant, nulla supposita subscriptione firmaverunt. Quæ [Forsan Qui] reverendissimi episcopi ita in actione sexta omnia quæ de fide agenda fuerant, cognoscebant; ut, sicut illic scriptum est, clamarent: Supplicamus, dimitte nos, pie imperator, dimitte nos. (Quodque non pro fide, sed pro specialibus causis detenti sunt, principali illic responsione monstratur, cum dicitur: Sacratissimus et piissimus dominus noster Marcianus Augustus ad sanctam synodum dixit: Laborastis

(a) Legendum omnino *Ibæ*, cujus sunt verba quæ mox afferuntur sup. coll. 6

multe spatio fatigationem perpessi: sustinet autem tres aut quatuor dies adhuc, et præsentibus magnificatissimis iudicibus nostris, singula quæcunque vultis inquirere, competens adepturû solatium [Al., auxiliium].) Qui igitur ad singula quæque vellet motura retenti sunt, licet [Foras liquet] quia nequaquam ultra actionis sextæ terminum pro fidei causa resisterunt [remanserunt].

Sed cur de his extensa ratione agimus, qui tanta prædecessoris nostri beati Leonis auctoritate fulcimur? Ipse namque, sicut multa superius epistolarum ejus attestations docuimus, gesta multiplicia causarum specialium reprobando, auctoritatem synodi in sola fidei definitione constrinxit. Hinc est enim, quod peracta synodo eunctas nobis suspicionum nebulas largens, aperte ad Maximum Antiochenæ sedis antistitem scribit, dicens (*Epist.* 62): Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullus erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantum ab apostolica sede sunt directi, ut exiis hæresibus, catholicæ essent fidei defensoras. Quidquid enim præter speciales causas synodali conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem. (Sed solent nonnulli dicere, hæc eum pro Anatolii Constantinopolitanæ urbis episcopi præsumptione dixisse: qui si et res gestas, et ea quæ nunc protulimus epistolæ verba considerant, suspicari protinus falsa cessant. Namque cum prædictus Constantinopolitanæ urbis episcopus novum aliquid conaretur arripere, constat illic ei legatos sedis apostolicæ eum summa auctoritatis libertate restituisse (*Act.* xvi). Quod et factum in synodo legitur, et ejusdem synodi ad præfactum prædecessorem nostrum epistolis approbatur. A sæpe fato autem eodem prædecessore nostro ad Maximum, sicut prædiximus, novimus scriptum: Si quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullus erit penitus firmitatis, quia ad hoc tantum sunt ab apostolica sede directi, ut exiis hæresibus, catholicæ essent fidei defensoras.) Si ergo de Anatolii causa loquens, hoc quod a vicariis suis actum in synodo fuerant, redarguit; nimirum quia contradixerant, reprehendit. Et quis hæc vel stultus sentiat? Dum constat quod hæc de re beatus Leo Anatolio conquerenti, multa in vicariorum suorum, quia contradixerant, laude rescribat (*Epist.* 55): cujus epistolæ nunc idecirco verba non ponimus, ne volumus hoc immoderatus extendamus. Cum vero et subjicitur: Quidquid enim præter speciales causas synodali conciliorum ad examen episcopale defertur, potest aliquam dijudicandi habere rationem, (aperte nobis licentia tribuitur, ut quidquid illuc extra fidei causas de personis gestum est, retractetur. Specialis quippe synodali conciliorum causa est fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, ostenditur, quia nihil obstat, si ad iudicium revocatur. Quia

A vero et apud eosdem episcopos qui in Chalcedone resederunt, in veneratione synodus non nisi usque ad fidei definitionem fait, per hoc aperte ostenditur, quod plerique Græci antiquiores Codices continere synodum non nisi in sex actionibus subjunctis canonibus demonstrantur, ut omnino cætera quæ privato studio fuerant mota, non habeant. Unde et encyclica hæc ita esse testantur. Nam Leone Augusto Alypius episcopus Cæsareæ Cappadociæ scribens, ait (*In 3 part. Chalced. conc., c.* 50): His itaque sic se habentibus, vestræ Pietati significo, quia ea quidem quæ particulariter examinata sunt, et quæ [atque] gesta a sanctis episcopis in Chalcedonensi civitate collectis, non legi; neque enim a sanctæ memoriæ tunc episcopo Thalassio, qui interfuit sancto concilio, aliquid huc amplius est allatum ex his quæ gesta nascuntur, sed tantummodo definitionem expositam ab illo sancto concilio ab eo delatam inapexi.) Attestante ergo Alypio episcopo perdoceamur, quia præter causam fidei nihil de synodo in veneratione Thalassius tenuit qui illic et præter causam fidei episcoporum negotiis privatis interfuit. Si igitur in actione sexta professio fidei consummatur, moxque canonum regula figitur; si beatus Leo negotiis, quæ illic private mota sunt, contradicit: si hoc quod ultra fidem gestum est, nec is qui fecit Thalassius tenuit: cur nos hæreticam epistolam retractasse reprehendimur, qui hæc in re cunctorum nos præcedentium auctoritate roboramur? Et quamvis ab eadem epistola alienum se libas respondeat; quamvis quia approbata sit, aut difficulter, aut nullatenus demonstratur, licenter tamen unusquisque eam reprehenderet, etiamsi episcopi in eodem concilio residentes suis illam subscriptionibus approbassent; quia postquam, beato Leone scribente, jus retractandi et dijudicandi conceditur, etiam si qua esse poterat eorum qui interfuerant in privatis negotiis auctoritas, vacuatur.

XX. Discusso itaque secundo capitulo, tertium superest, quod tanto debemus in brevitate constringere, quanto et vos nobis hæc in re non credimus resultare. Neque enim Theoderati omnia scripta damnamus, sed sola quæ contra duodecim Cyrilli capitula, sola quæ contra rectam fidem aliquando scripsisse monstratur; quæ tamen et ipse damnasse cognoscitur, qui in sancta Chalcedonensi synodo vera confessus invenitur. Nam quomodo post errorem recte sapiat, et ea quæ prius scripserat, et ea quæ in Chalcedonensi synodo ab illo sunt gesta, manifestant. Ipse namque Nestorio scribens, ait (*Col-lat.* 3): « In his quæ in tuam venerationem injuste atque iniique prolata sunt, nec si mihi quis utramque manum abscederit, potero præbere consensum.» Aemerio [Al. Himerio] quoque Nicomediæ episcopo scribens, ait (*Epist.* 71 *synod.*): « Damnationi venerandi et sanctissimi episcopi Nestorii quæ facta dicitur, non debemus præbere consensum.» (Ad Alexandrum quoque Hierapolitanum episcopum scribens, ait: « Et ante tuæ Sanctitati prædixi, quasi domini

mei venerabilis et sanctissimi episcopi Nestorii fuerit dogma damnatum, nec ego cum his qui faciunt communicabo.) Ad Alexandrum vero Syriæ Palæstinorum præsullem scribens (a), ait: «Existimo præ omnibus maxime satisfactum esse domino meo sanctissimo ac venerando Joanni episcopo, quod nullatenus acquiescam in damnatione domini mei sanctissimi et venerandi Nestorii episcopi præbere consensum, quæ in Tharso et in Epheso facta est.» (Qui postmodum tamen cum resistentium certamine a sancto Chalcedonensi concilio admissus, aperte anathema in Nestorium protulit; seque orthodoxum, ipso hæretico reprobato, monstravit. Dudum namque sanctæ Ecclesiæ diversa sentiens, et contra beati Cyrilli duodecim capitula scribens, ait (*In 5 part. concil. Ephes. ad 5 anathem.*): «Sanctam Virginem Θεοτόκον, id est, Dei genitricem vocamus, non quod Deum peperit per naturam [natura], sed quod hominem ediderit conjunctum Deo, quem ipse formavit.») Et post pauca: «Si naturalis conjunctio facta est formæ Dei et formæ servi, inveniatur legislator necessitatibus legis serviens.» (Et rursum [*Ad anathem. 5*]): «Nomine communicationis nitentes, ut unum quidem Filium adoramus, et eum qui assumpsit, et eum qui assumptus est; differentiam tamen cognoscimus naturarum. Theophoron autem dicere portans vel dominum indutus hominem Christum [*θεοφόρον* id est, deiferum hominem dicere, ut a multis], ut a multis sanctis patribus dictum est, non recusamus.» Et post alia [*Ad anathem. 10*]: «Considerate, inquit, apostolum et pontificem confessionis nostræ Jesum fidelem ei qui fecit illum [*Hebr. 11*], sicut et Moyses in omni domo sua. Facturam autem eum quis esse dixerit recta sentiens, increatum et cum Patre cœternum et addam, verum [Deum Verbum]? sed eum qui est ex semine David, qui liber ab omni peccato pontifex noster fuit, et vicinam ipse se pro nobis obtulit Deo, habens in se certe Dei Verbum adunatum sibi, inseparabiliterque conjunctum.» Et rursus, ut eum quasi ostenderet ad divinitatem per incrementa crevisse, in eodem opere subjungit, dicens: «Ait angelus Virgini: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* (*Luc. 1*). Considerate hic etiam, quia cuncta humanitas dicuntur: *Erit, inquit, magnus, non dixit, est; et filius Altissimi vocabitur, non dixit vocatur, et dabit ei Dominus sedem David Patris sui, non dixit, habet, sed dabit ei Dominus; et regnabit, non dixit, regnat; et super quos? super domum Jacob; non dixit, super angelos et archangelos.*» Rursus in eodem libro secundo ait: «*Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane* (*Luc. 17, 4*). Et iterum: *Regressus est Jesus in virtute Spiritus in Galilæam* (*Ibid., 14*): non Dei Verbum cooperatione vel auxilio eguisse Spiritus sancti arbitris, sed visibile templum variis sancti Spiritus donatio-

(a) Est epistola 66 Synodici Casinensis a Baluzio edita. At Alexander Hierapolitanus in Syria Euphra-

nibus fruebatur.» (Et post alia: «*Jesus Christus, inquit, heri et hodie, ipse et in sæcula. Quomodo igitur, sapientissimi, debemus advertere, quomodo idem ipse heri et hodie et in sæcula, et temporaliter et æternus, et in tempore et super tempora: nam si æternus est, temporalis non est, et si in tempore est, super tempus non est.*») Et rursus in Domino Deo nostro Jesu Christo deitatis et humanitatis quasi unitatem astruens, ait: «*Naturas discernimus Dei Verbi; naturam integram dicimus, et personam sine dubitatione perfectam; nec enim sine persona fas est asseverare substantiam: perfectam quoque humanam naturam cum sua persona similiter confitemur. Cum vero ad conjunctionem respicimus, tunc deum unam personam merito nuncupamus.*») Quis hæc, fratres charissimi, plena omni impietate non videat? A quibus tamen constat, quod se postmodum ipse correxit, qui in sancta Chalcedonensi synodo Nestorium anathematizare consensit. Quis non videat quanta temeritate plenum sit. Theodoretus scripta superbiendo defendere quæ eundem ipsum constat, recta post profitendo, damnassee? Deum vero ejus et personam recipimus, et ea quæ dudum latuerant præ scripturæ probamus [*Foras prava scripta reprobamus*], in nullo a sanctæ synodi actione deviamus: quia sola ejus hæretica scripta respuentes, et cum synodo adhuc Nestorium insequimur, et cum synodo Theodoretum profitentem recta veneramus (*Sup. coll. 4*). Alia vero scripta illius non solum recipimus, sed eis etiam contra adversarios utimur. Nam cum Theodorus Canticum canticorum vellet exponere, et non ad commenta, sed potius ad deliramenta laboraret, per hunc librum Æthiopiæ reginæ blanditum fuisse, professus est, quod Theodoretus reprehendens, nomen quidem ejusdem Theodori supprimit, sed tamen vesaniam patefecit. Ejusdem namque libri commenta conscribens, ait (*In præm.*): *Audio plures Canticum canticorum detrahentes, et non credentes spiritalem esse librum, fabulas autem quasdam aniculares per vesaniam textentes componere, et præsumere, dicentes quia sapiens Salomon ad seipsum et filiam Pharaonis hunc librum conscripsit. Quomodo ergo nulla scripta ejusdem Theodoretus recipimus, qui illum etiam contra Theodorum, assertorem veritatis invenimus?* Hæc ad scripta vestra respondemus.

XXI. Sed opportunum valde judicamus, ut ea quæ sine scripto a responsalibus vestris audivimus, breviter verba replicemus. Dixerunt enim Theodorum a Joanne Antiochenæ urbis episcopo mira per epistolam attestatione laudatum, quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen et tale aliquid fortasse reperitur, plus fidei primæ Ephesinæ synodo, plus Cyrilli libris, plus Hesychii, quam aliis quæ innotescere nunc usque nequiverunt epistolis commodamus. Debemus tamen accedere, etiam concedentes aliquid dicere. Ita ergo ut responsales vestri assetesia episcopus fuit, non in Palæstina. Error fortasse librarii. HAAR.

runt esse sentiamus. Vos scitis, fratres dilectissimi, quod res quæ dubietati subjacet in partem semper est interpretanda meliorem. Quid itaque obstat, si dum de ejus errore occultum adhuc et dubium fuit, ab uno Patre laudatus est; et innotescens post perfidia, pene omnium magnorum Patrum sententia velut immanis bestia quasi crebrescentibus jaculis est confossus? An non et malos a bonis aliquando laudatos novimus, nec tamen eisdem laudibus defensos? Quid namque in hæresiarchis Origene deterrus, et quid in historiographis inveniri Eusebio honorabilis potest? Et quis nostrum nesciat in libris suis quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta Ecclesia suorum fidelium corda benignius, quam verba districtius pensat; et plus in hæreticis sensum proprium, quam testatio Eusebii absolvere potuit, nec rursus Eusebium laudati Origenis culpa damnavit. An non et Gregorius Nyssæ urbis episcopus cum Canticum canticorum exponit, magnis Origenem laudibus præfert? An non et Hieronymus nostræ Ecclesiæ presbyter, et singularis Hebræi sermonis interpres, tanto erga Origenem favore intenditur, ut pene discipulus ejus esse videatur? Sed quia plus causa quam verba pensanda sunt, nec istis sua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio favor alienæ attestacionis excusavit.

XXII. Cogor post hæc, fratres charissimi, dolens cum Paulo dicere: *Testimonium perhibeo vobis quod æmulationem Dei habetis, sed non secundum scientiam* (Rom. x): cujus erga unitatem sanctæ ecclesiæ dum viscera charitatis aspicio, discordes vos intolerabilis ingemisco. Pensate, quæso, quo ardore sanctæ unitatis anhelabat cum Philippensibus diceret: *Si qua consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, si qua societatis spes, si qua viscera et miserationes, implete gaudium meum, ut idem sapientes, eandem charitatem habentes, unanimis, idipsam sentientes* (Philipp. ii). Qui igitur unanimitem locuturus, tot et tales inquisitiones præmisit, quantum esset hujus virtutis meritum, non explendo, sed inquirendo monstravit. At contra quam sit malum discordiæ, loquens Corinthiis ostendit. Ait enim: *Significatum est mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos: hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit, ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi* (1 Cor. iii). Quod cum quanta animadversione loquatur, agnoscimus, si subjunctæ increpationis verba pensamus. Ait enim: *Divisus est Christus? nunquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis* (Ibid.)? Considerate igitur, fratres mei, et dum Deo adhuc expectante, omni incerto vitæ sine per-

A mittimur, vigilanti cura perpendite, quia illam scissionem sanctæ Ecclesiæ pro Theodoro facere Fraternitas vestra non metuat, quam pro se vel pro frateri Paulus expavit. Cur non ad memoriam pro unitate servanda beati Augustini dictum reducitur (August., lib. de unico Baptis.)? qui dum de unico baptisate loqueretur, idcirco Cyprianum martyrem, qui de iterando baptisate scripserat, defunctum perhibuit, quia licet parvum quid senserit, nunquam tamen se a totius Ecclesiæ communione suspendit. Sic igitur permanere in sanctitate servante constat, fratres dilectissimi, quia dum vos ab ecclesiæ unitate di-jungitis, omne virtutis meritum perdidistis, etiam si recte teneatis. Scriptum quippe est: *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Dominum* (Hebr. xii).

XXIII. Multa locuti sumus, quia et ad multa ratiocinando respondimus. Et cum testimonia ex patrum dictis innumera suppeterent, per pauca posuimus: videlicet cupientes ut scripta nostra in causis singulis narratio breviata succingeret, ne fortasse tædium legenti generarent. Unum tamen quod jam superius diximus, non tædet si etiam crebro replicemus: Quia fidem sanctæ Chalcedonensis synodi illibatam per omnia Deo auctore servamus, ejusque definitiones, sicut Ephesinæ primæ, Constantinopolitanæ, ac Nicæenæ synodi irretractabiles nunc usque tenuimus, vel morte proposita irretractabiles custodimus. Vestra igitur Dilectio communionem fidelium orthodoxorum fratrum non fugiat, ne præsentis vocis nostræ adjutorium si audire neglexerit, contra se in testimonium vertat. Nos autem ad Dominum post verba recurrimus, eumque quantum possumus fletibus exoramus, ut hoc quod vobis ad sequendam concordiam a nobis dicitur, ipse in vestris mentibus manu intimæ inspirationis operetur.

EPISTOLA VI ^a [Olim VIII],

AD JOANNEM EPISCOPIUM CONSTANTINOPOLITANUM (a).

Eum arguit, qui universalis episcopi nomen sibi vindicabat, qua de causa generalem synodum convocaverat.

Dilectissimis fratribus universis episcopis, qui illicita vocatione Joannis Constantinopolitani episcopi ad synodum Constantinopolim convenerunt, Pelagius.

D Manifesto (sicut optavimus) per gratiam Dei [S. Leo. epist. 53] lumine evangelicæ veritatis, ab universali Ecclesia, perniciosissimi erroris nocte depulsa, inefabiliter gaudemus in Domino: sed non modico contristamur mœrore, quia ea quæ olim calcata fuerant, et funditus damnata, nec unquam fieri debuerant, redi-vivis radicibus germinant atque pullulant. Et quoniam multa, quæ pœnitudinem possunt generare

^a Hæc est illa epistola Pelagii, qua Pelagius, teste sancto Gregorio, synodi Constantinopolitanæ omnia acta, præterquam absolutionem Gregorii Antiochenii episcopi, cassavit et reprobavit: præcipue vero illud decretum quo Joannes Constantinopolitanus episcopus nomen ecumenici sibi arroganter usurpaverat. Qua de re vide quæ infra dicam in notis allegatæ synodi Constantinopolitanæ. Ridiculum est quod ex

hæc epistola novantes hæretici primatum Ecclesiæ impugnent, cum hinc potius undecim validissima argumenta colligi possint, quibus Romani pontificis primatus firmissime corroboratur. Vide Baron. ann. 587, num. 7 et 13, 14 et 15. Sev. Bin.

(a) Neque hæc a subdolis Isidori mercibus fas est sejungere. Vera enim perit, in cujus locum hæc conficta est, ut stylus aliaque docent.

[*Idem epist. 47*], proveniunt, necesse est ea cassare quæ contra ordinem et omnem auctoritatem facta esse noscuntur. Unde, fratres, rejecta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem et contra ipsam Domini Salvatoris vocem, qua dicitur est: *Tu es Petrus, et super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*, (*Matth. xvi*), sumpta est disputandi contra Domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi (*Ibid.*), quod non liceat agere [licet agi]. Relatum est ergo ad apostolicam sedem, Joannem Constantinopolitanum episcopum universalem se subscribere [scribere], vosque ex hac sua præsumptione ad synodum convocare [convocasse] generalem, cum generalium synodorum convocandi auctoritas apostolicæ sedi beati Petri singulari privilegio sit tradita, et nulla unquam synodus rata legatur quæ apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter, quidquid in prædicto vestro conventiculo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis, ex auctoritate sancti Petri apostolorum principis, et Domini Salvatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque solvendi ipse salvator dedit, quæ etiam potestas in successoribus ejus indubitanter transivit, præcipio omnia quæ ibi statuistis, et vana, et cassata esse, ita ut deinceps nunquam appareant, nec ventilentur. Etenim ipse Salvator beato Apostolo Petro tanquam ipsa per se veritas loquitur, dicens: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata et in caelo; et quæcumque solveris super terram, erunt soluta et in caelo* (*Matth. xvi*). Multis denuo apostolicis et canonicis atque ecclesiasticis instrumur regulis, non debere absque sententia Romani Pontificis concilia celebrari [*Socr. II, 8 et 13, Soz. III, 9*]: quapropter (ut jam dictum est) recte non concilium, sed vestrum conventiculum vel conciliabulum cassatur; et quidquid in eo actum est, irritum habetur ac vacuum. Vos quoque deinceps, ut nullius hortatu talia præsumatis, si apostolicæ sedis communionem carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur ultio, ut locum possit habere correctio [*S. Leo, epist. 47*]. Prædecessores vero Joannis, et ipse Joannes, non semel, sed sæpiissime epistolæ atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Deo protestati sunt, nihil unquam proterve contra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum privilegiis quidquam usurpare: qui hactenus in archivo sanctæ Romanæ Ecclesiæ sub sigillis ac chirographis eorum roborati habentur integri. In ipsis enim epistolis vel libellis, anathematis vinculo se et successores eorum constrinxerunt, si unquam aliquid contra eos præsumpsissent, aut contra apostolicam, vel ullius alterius episcopi sedem, quicquam adversi quocumque modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare, aut anathematizare; quia ipsi anathematis vinculo, propriis manibus professiones suas suaque scripta roborando, constrinxerunt. Sciat se tamen et ipse Joannes, nisi

A errorem suum cito correxerit, a nobis excommunicandum fore, et apostolicæ sedis atque omnium sanctorum episcoporum communionem carere. Universalitatis quoque nomen, quod sibi illicite usurpavit, nolite attendere, nec vocatione ejus ad synodum, absque auctoritate sedis apostolicæ, unquam venite, si apostolicæ sedis et cæterorum episcoporum communionem vultis frui. Nullus enim patriarcharum hoc tam profano vocabulo unquam utatur (*a*), quia si summus [unus] patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed absit (*b*) a fidelis cujusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantalacunque parte videatur. Quapropter caritas vestra neminem unquam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indubitum. *Adversarius namque noster diabolus*, qui contra humiles sæviens, sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret (*I Pet. III*), non jam, ut cernimus, culas circuit [*S. Greg., Ibid.*], sed ita valide in quibusdam Ecclesiæ necessariis membris dentem figit, ut nulli sit dubium, quia nisi unanimitier, favente Domino, cunctorum provida pastorum turba concurrat, omne, quod absit, citius ovile dilaniet. Perpenditis, fratres charissimi, quid e vicino subsequatur, cum et in sacerdotibus erumpat tam perversa primordia. Quia enim juxta est ille [illi] de quo scriptum est: *Ipse est rex super universos filios superbiæ* (*Job. xli*) (quod non sine gravi dolore dicere compellor, dum frater et coepiscopus noster Joannes mandata dominica, et apostolica præcepta, regnasque Patrum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine) vestræ beatitudini indicet omnipotens Deus, quam gravi considerationis hujus gemitu torqueor, quod ille quondam mihi notissimus, ille omnibus dilectus, ille qui elemosynis, orationibus, atque jejuniis videbatur occupatus, et ex eo quo fœtebat cinere, ex ea quam prætebat humilitate jactantiam tantam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, et omnia, quæ soli uni capiti coherent, videlicet Christo, per electionem potestatis sermonis ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare. Nec mirum, quod ille tentator qui initium omnis peccati scit esse superbiam, et tunc ea in primo homine ante omnia usus est, et nunc eam in quibusdam hominibus ponit in sine virtutum; et qui aliquatenus bonis vite studiis videbantur crudelissimas manus ejus effugere, eis in ipsis metis boni operis, et in ipsa quodammodo apponat perfectionis conclusionem tendiculum. Unde magnopere orandum est, et omnipotens Deus assiduis precibus implorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem, hoc ab unitate atque humilitate Ecclesiæ malum superbiæ et confusionis amoveat, et favente Deo, omnibus viribus concurrendum atque providendum, ne in unius vencho sermonis, viventia in Christi corpore membra moriantur. Si enim dici

(a) Sententia sancti Gregorii papæ, epist. 36, lib. IV.

(b) Editio Romana addit: hoc absit.

hoc licenter permittitur, honor patriarcharum omnium negatur; et fortasse is in errore perit, qui universalis dicitur, et nullus jam episcopus remansisse in statu veritatis invenitur. Oportet ergo ut constanter ac sine præjudicio serveis, sicut accepistis, ecclesiaz, et nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolice usurpationis ascribat. State fortes, state securi, scripta quæ universalis nominis falsitate condemnata sunt, nec dare unquam, nec accipere præsumatis. Omnes episcopos curæ vestrae subjectos ab hujus adulationis inquinatone prohibete, ut universa vos Ecclesia patriarchas non solum in bonis operibus, sed etiam in veritatis auctoritate cognoscat. Si qua autem forsitan adversa subsequantur, unanimiter persistentes, etiam moriendo debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo: *Mihi vitæ Christus est, et mori lucrum* (Philipp. 1). Audiamus quod primus omnium apostolorum dicit: *Si quid patimini propter justitiam, beati eritis* (1 Pet. 2). Mihi enim credite, quia honorem quem pro prædicanda suscepimus veritate, si necessitatis causa exigit, securius pro eadem veritate relinqueamus, quam tenemus [Huc usque sancti Gregorii verba interpolata aut corrupta]. Orate, fratres, ut honor ecclesiasticus nostris diebus non evacuetur; nec unquam Romana sedes, quæ (instituenti Domino) caput est omnium Ecclesiarum, privilegii suis usquam careat aut expolietur. *Confidimus autem de vobis, charissimi, meliora atque viciniora saluti* [Edit. Rom., salutis]: *quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (magistro gentium docente) poterit nos separare a charitate Domini nostri Jesu Christi, et quæ in ipso est, recta fide. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem* (Hebr. 1, Rom. 7, Hebr. 1).

Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes adversariorem, quatenus fidem intemeratam usque in finem conservantes, repromissionem percipiamus, quam repromisit his qui legitime certare deproperant. *Adhuc enim medicum aliquantulum, qui venturus est veniet, et non tardabit* (Habac. 1, Isa. LXX). *Ecce enim iudex ante januam assistit* (Jac. 1), coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submittantur. *Quod si quis se subtraxerit, non placebit animæ meæ; sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem animæ. Propter quod assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo adversus omnes inimicos sanctæ Dei Ecclesie et vestros, et induite loriceam justitiæ, calcetis pedes in preparationem evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia facta nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis accipite, et gladium Spiritus, quod est Verbum Dei, per omnem orationem et obsecrationem radicati et fundati in solatio fratrum pro Christo Jesu Domino nostro* (Hebr. 1; Ephes. 6).

Sed et nunc, fratres, commendamus vos omnes Do-

mino, et verbo gratiæ ejus, qui potest perficere et dare hereditatem vobis cum omnibus sanctis. Ipse namque Deus pacis et consolationis dei vobis id ipsum dare in æternum, ut vobis invicem succurratis, et non sitis divisi, ut unanimes, uno ore et uno corde honorificemus eum in concordiam et consolationem fratrum, qui potens est confirmare vos secundum evangelium ejus, et juxta revelationem mysterii æternis temporibus taciti (Act. 1; Rom. 15, 16), quibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Summopere etiam considerare debetis, quid hi qui fratribus invident, eosque damnare aut perdere cupiunt, per se et sua dogmata destruantur [per se sua dogmata destrunt]. *Beit enim Dominus: Omne regnum in se divitum non stabit; et omnis scientia et lex adversum se divisa, non stabit* (Math. 12). Ideoque necesse est ut concorditer salubres suscipiatis hortatus [S. Leo, epist. 87], et nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus pareatis, et in nullo patiamini providentissima canonum decreta violari, quatenus et Nicænorum canonum constituta, et quæ a nobis, vel a prædecessoribus nostris sunt provide et salubriter decreta, intemerata permaneant in futuro; et in Apocalypsi Dominus per Joannem loquitur dicens: *Nolite timere, ego sum primus et novissimus, et vobis, et sui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum* (Apoc. 1). Et: *Habeo claves mortis et inferni*. Et paulo post: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei* (Apoc. 2). Et idem [Edit. Rom. item]: *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. Et iterum: Qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea, dabo ei potestatem super gentes, et reget illus in virga ferrea, et tanquam virgilli confringentur. Item idem: Ecce ego ad vestrum, et pulso. Si quis audierit vocem meam, et aperuerit mihi januam, introibo ad illum, et cenabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici, et cœdidi cum Patre meo in throno ejus* (Apoc. 3). Vos, fratres, si non vultis cum eo damnari (quia non solum, qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, rei sunt (Rom. 1) hortamini eum, et monete recedere a prefatis illicitis, et memor sit unde exciderit, et ogat poenitentiam, et prima opera faciat. Sin minus, non mea loquat verba, sed ipsa Domini Salvatoris; quæ per prædictum Joannem in jam dicto libro locutus est, replicans, ait: *Veritatem et morebo candelabrum tuum de loco suo, nisi poenitentiam egeris* (Apoc. 2). Ipse enim magis tenet doctrinam Balaam, qui decebat Balac mittere scandalum eorum filiis Israel, sicut iste docet vos scandalizare sanctam matrem Ecclesiam, et universum cœlum tam sacerdotum, quam religiosorum Christianorum atque fidelium. Unde et in supradicto libro continetur ita (semper enim potius vos verbis Domini Salvatoris ferire et instrui cupio, quam melis, licet et ipsa apostolicæ auctoritatis sint ponderibus plena): *Novi opera tua novissima plura prioribus. Sed habeo adversus te pauca* [In Edit. Rom. deest

paucis], quia permittit mulierem Jezabel, quæ se dicit prophetem, docere, et seducere servos meos, fornicari et manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus, ut poenitentiam ageret, et non vult poenitere a fornicatione sua. Ecce ego mitto eam in lectum, et qui mæchantur cum ea, in tribulationem maximam, nisi poenitentiam egerint ab operibus suis, et filios ejus interficiam in morte. Et scient omnes Ecclesiæ, quia ego sum scrutans corda et renes, et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra (Apoc. ii). Hæc, fratres, valde cavenda sunt, et præcepta Domini, atque sanctæ sedis apostolicæ, quæ vice Domini Salvatoris legatione fungitur, monita fideliter amplectenda et peragenda. De cætero, fratres, super provincia: causa unde sedem apostolicam dudum consulere voluistis [Hincn. l.v, c. 13], videtur nobis sufficienter tractatum a sanctis prædecessoribus nostris. Sed quia denuo nostram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxistis, scitote certam provinciam esse, quæ habet decem vel undecim civitates, et unum regem, et totidem minores potestates sub se, et unum episcopum, aliosque suffragatores decem, vel undecim episcopos judices, ad quorum iudicium omnes causæ episcoporum, et reliquorum sacerdotum, ac civitatum causæ referantur, ut ab his omnibus juste consona voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab his qui iudicandi sunt appellatum. Unde non oportet ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque provincia, sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, et episcopos singulos videlicet juxta ordines suos. Et quicumque causam habuerit, a suis iudicibus judicetur (a), et non ab alienis, id est, a suæ justis iudicibus provinciæ, et non ab externis, nisi (ut jam prælibatum est) a iudicatis fuerit appellatum. Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæstiones, et inter ipsius provinciæ episcopos discrepare cœperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conveniat, ad majorem tunc sedem referantur. Et si illæ facile et juste non discernuntur, ubi fuerit synodus regulariter congregata, canonicè et juste judicentur. Majores vero et difficiles quæstiones [Innoc. epist. 2], (ut sancta synodus statuit, et beata consuetudo exigat) ad sedem apostolicam semper referantur. Cæterum sanctorum Patrum statuta sequentes, synodali auctoritate omnes qui adversus Patres armantur (b), ut Patrum invasores et mactatores, infames esse censemur: quoniam ea vulnera, quæ fomentis non sanantur, ferro abscindi vel curari necesse est (c). Unde, fratres, cessent injustæ æmulationes, cessent insidiæ, cessent falsæ criminationes, ne infirmus quisquam, propter quem Christus mortuus est, talibus laceretur insidiis: ne ovis, pretio Christi redempta, lupinis a fratre saucietur morsibus. Merito ergo causa nos respicit [S. Cælest., epist. 1], si talibus favere cœperimus. Corripiantur semper talia, nec illis, qui hæc exercere conantur, aut patribus vel

A fratribus insidiantur, libere loqui concedatur, aut pro voluntate sermo proferri permittatur. Liqueat omnino quod conniveant illis qui talia eos loqui permittunt; quoniam occurreret veritas, si falsitas et calumnia displiceret vel odium. Desinat igitur falsitas incessere veritatem; desinat suspicio, quæ juste repellitur, insidiari; desinat odium et inimicitia persequi patres vel fratres; desinat conspiratio, quæ ab omnibus est repudianda, infestare magistratos. Horum igitur vitiorum auctores vel patratores, non sunt in accusatione pontificum recipiendi, sed penitus repellendi: quoniam jubent canonica decreta Patrum, ut accusatio vel testimonium eorum qui odio quoslibet insequuntur, vel qui inimici aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur. Quorum statuta et nos firmantes, eadem omnibus inviolabiliter futuris temporibus tenere censemur. Quidquid autem per hac causa patres nostri decernendum duxere dignum, ut concedet, necesse est, cum labefactari vel infirmari cœperit, apostolica denuo auctoritate firmari ac renovari, fratribusque dari. Data Kalendis Martii anno (d) Domini 587, indictione 5.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Tomo I Bibliothecæ novæ mss. librorum exhibuimus nunquam antehac publicatam episcoporum Antisiodorensium historiam cujus cap. 19 hæc de Aunario, sive Annachario habentur inter cætera: « Exstant quoque epistolæ Pelagii papæ ad eundem beatissimum pontificem, quarum unam nimia vetustate fuscata ab authenticis librorum nequaquam pleniter extrahere voluimus (hæc forte est quam supra edidimus ordine quartam [Sup., col. 705]), alteram vero huic operi inserendam dignum duximus.

C Plura ab eodem Aunario sanctissime instituta circa rogationes, litanias, vigiliisque deinde recitat; tum de synodo, quam postea integram representabimus hæc subjicit: Denique congregavit venerabilem synodum in urbe Antisiodorensi, ubi plurima pertractans de salute populi sibi commissi, necessaria quæque et valde utilia in 44 capitulis perscrinavit, etc.

EPISTOLA VII.

EXEMPLAR LITTERARUM PELAGII PAPÆ URBIS ROMÆ AD AUNARIUM ANTISSIODORENSEM EPISCOPUM.

Dilectissimo fratri Aunario Pelagius.

Quantum Deo placitos sedis apostolicæ veneratione vos redditis, tanto commodatior illi, cujus sedes est, fit vestræ fiducia charitatis; nec aliter unam solamque Dei confitemur Ecclesiam, nisi omnes ad petram super quam fundata est fides catholica construamur: propter quod Dilectionis tuæ desideriis successit effectus, et celeritas facilis; quia eorum sanctorum quæruntur, a quibus principibus sumpsit prædicatio veritatis exordium. Quod vero in vestris regionibus abundare indicatis ecclesias novas, gratulanter suscipimus, tamen si scienter expetere studium propheticæ vocis amplecteris, quærite faciem ejus semper. Quantum namque humanis intellectibus incarnationis Domini nostri veritas aperitur, tanto amplius et honoratur et colitur. Sicut autem vos cupitis Deo nostris orationibus commendari, vos etiam nostris necessitatibus et angustiis, quibus in-

ad Dominum Ant.

(c) Concil. Rom. vi, sub Symmacho.

(d) In Edit. Rom. deest anni ascriptio, et recte.

(a) Hadr. i, col. 10 et 17, ex Cod. Theod., lib. ix, tit. 1, const. 10 et 16.

(b) Proclus, episcopus Constantinopolitanus, epist.

cessabiliter oneratur, intercessionis continuum A
ferre solatium orantes, et quibuscunque valetis vi-
ribus id agentes, quatenus sicut prædicationi sedis
apostolicæ consonatis, ita ejus paci vestra impetratio
congaudeat et quieti. Deus te incolumem custodiat,
frater charissime. Datum pridie Kalend. Novem-
brium, imperante domino Mauricio Tiberio imper.
Augusto, anno 5, indictione 5.

DECRETA PELAGII.

EX GRATIANO QUÆ SECUNDO TRIBUUNTUR.

VIII.

Pelagius papa Antoninæ patriciæ, et Deciæ.

De præsentium portitore, quod defensor factus
non est, nulla vobis animi molestia sit, quia vere
satis amarissimum habeo de isto proposito ad illud B
[*Al.*, aliud] officium homines deduci, in quo nullo
modo quæ a monachis Deo promissa sunt valeant
adimpleri. Omnimoda enim est illius habitus et
istius officii diversitas. Illic enim quies, oratio, la-
bor manuum; at hic causarum cognitio, conventio-
nes, actus, publica litigia, et quæcunque vel eccle-
siastica instituta, vel supplicantium necessitas pos-
sit. Faciat autem Deus ut tales sint hi qui vel a no-
bis in isto habitu nutriuntur, vel in monasteriis
crescunt, ut provecta ætate et vita probata non ad
litigiorum officia, sed ad sacerdotium valeant pro-
moveri.

IX.

Pelagius papa Florentino episcopo. Qui post mor-
tem, etc. C

Fraternitatis tuæ relatione suscepta, ejus latorem
secundas quidem nuptias, expertum non fuisse didi-
cimus; castitatem tamen eum [*Al.*, cum] priori non
servasse, conjugio designasti. Et quamvis multa sint
quæ in hujusmodi casibus observari canonicè jubeat
sublimitatis [*Al.*, subtilitatis] auctoritas, tamen quia
defectus nostrorum temporum, quibus non solum
merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, di-
strictionis illius non patitur in omnibus manere cen-
suram, et ætas istius, de quo agitur, futuræ inconti-
nentiæ suspicionem auferre dignoscitur; ut ad diaco-
natum possit provehi, temporum, ut dictum est,
condescendentes defectui concessisse nos noveris.
Et infra. Miscenam [*Al.*, Micinam] vero ancillam D
ejus, de qua post transitum uxoris filios habere con-
fessus est, jubemus, ut tua dispositione cuiquam mo-
nasterio continentium professura tradatur.

X.

Pelagius papa clero Catinensi. Qui in episcopum
eligitur, etc.

Talia quidem jamdudum ad fratrem et coepiscopum
nostrum Eucarpum de visitatione Carmensis Eccle-
siæ scripta direximus, ut in eis iudicium nostrum po-
tuissetis agnoscere. Verumtamen, quia quosdam ibi
non sana intentione, sed pravis studiis dissensiones
suscitare, vestra etiam relatione cognovimus, qui

scientes se ad episcopatum nec ætate, nec scientia,
nec vitæ meritis posse perducere, ad hoc tantummodo
inquietare Ecclesiam volunt, ut sibi de his, quæ ex
ipsa præsumpta sunt, impunitatem futurus promittat
episcopus, et fiat rapinæ securitas, episcopatus am-
bitio; hoc etiam vos duximus commoneos, ut de-
cretum in Elpidium diaconum factum, et subscrip-
tum ab omnibus, quos vestra relatio designavit, ad
nos cum prædicti visitoris epistola, et cum eodem
diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *Et
post pauca.* Cum igitur huc filius noster magnificus
vir Leo prætor venisset, retulit nobis de singulis
quæ ibi mota sunt, et quomodo vota prope totius ci-
vilitatis in Elpidio diacono concordarent. Unde quia
de memorati viri testimonio dubitare omnino non
possunus, idcirco, sicut dictum est, Elpidium dia-
conum ad nos facite properare, nec expectetis ulte-
rius, ut admonitio ad eum nostra debeat destinari
[*Al.*, iterari *]. Quem tamen hoc per vestram di-
lectionem in præsentii jussione specialiter admone-
mus, ne cui se aliquid dare, vel daturum esse pro-
mittat: sed neque de ecclesiasticis præteritis causis
aliquam securitatem cuiquam audeat facere, sive
promittere, aut quasi factus episcopus ea quæ direpta
sunt non repetat, sed apud eos a quibus direpta
sunt permanere libere patiat: sciens quod si tale
aliquid fecit, vel fecerit, nec a nobis omnino per-
mittitur valere ipsa promissio, et cum iudicii nostri,
quod de ipso habuimus, damno, pastoralis con-
secrationis ordinem promereri non poterit.

XI.

Pelagius papa Cresconio illustri. De exactionibus
episcoporum.

Illud te volumus modis omnibus custodire, ne qui
episcoporum Siciliæ de parochiis ad se pertinentibus
nomine cathedrali amplius quam duos solidos præ-
sumant accipere, neque compellere presbyteros, aut
clerum parochiarum [suarum supra vires suas eis
convivia præparare.

XII.

Pelagius papa Benegesto defensori. Ante iudicem
civilem clerici non accusentur.

Experientiæ tuæ præsentii auctoritate mandamus,
ut in causis, in quibus quælibet ecclesiastici officii
persona loco petitoris existit, quemquam laicum pul-
satura apud suæ provinciæ iudicem suas proponere
actiones non deserat. In iis vere negotiis, in quibus
ecclesiastici officii persona pulsatur, totius sub-
moto pulsationis obstaculo, ad episcopi, vel presby-
terorum in loco, ubi quæstio vertitur, constitutorum
occurrat indifferenter examen.

XIII.

Item Sergio cancellario.

Si quisquam [*Al.*, idem] clericus, sive inferioris,
sive potioris gradus petitor existat, et contra laicam
personam suas dirigat actiones, iste modis omnibus

* Emendatus est hic locus ex Anselmo et Polycarpo.

non alibi, quam apud provinciæ judicem negotium suum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cujuscunque gradus duxerit esse pulsandum, ad episcoporum judicium in eadem civitate vel territorio constitutorum proponat eas quas se habere existimat actiones. Quem ordinem legibus per omnia convenientem, atque consentaneum demonstrari illa regula manifestat, quæ præcepti actorem forum semper sequi pulsati. Clericis vero pulsatis in episcopali judicio forum competere, principalium quoque sanctionum designat auctoritas.

PELAGII II EPISTOLARUM FRAGMENTA.

Synodorum congregandarum auctoritas Apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam synodum generalem ratam esse legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta. Hæc auctoritas testatur canonica, hæc historia ecclesiastica roborat, hæc sancti Patres confirmant *.

XIV.

Pelagius Eucarpo episcopo Messanensi.

Charitatem illam, qua Dilectionem tuam semper amavimus, omnia superare secundum Apostolum credimus, et nullum sanctitati tuæ laborem pro ecclesiastico statu onerosum existere. Scit Fratritas tua, quia pro peccatis nostris omnes quæ sua quærent, non quæ Jesu Christi. Hæc ideo prælibavimus, quia tibi rursus Catinensis [At., Cathensis] Ecclesiæ vilitationem Injungimus, cujus episcopus de hac luce transisse suscepta cleri relatione didicimus. (Impossibile est enim ut nos in provincia illa duntaxat in Syracusanis partibus alii cuilibet causas, quæ ad Deum pertinent, committamus, nisi forte talem per te Deus nunc in Catinensi eligere voluerit, de cujus conscientia possumus esse securi, ut a te labores istos paululum removere possimus.) Mox ergo Dilectio tua ad supradictam Catinensem ecclesiam pergat, et hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque suadeat, et statim eum ad urbem Romam cum decreto et testificatione relationis tuæ transmittat ^b.

IDEM.

* Fratritatis tuæ relatione suscepta, ejus latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum priori non servasse conjugio designasti. Et quamvis multa sint quæ in hujusmodi casibus observari jubeat subtilitatis auctoritas, tamen quia defectus temporum nostrorum, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt, distractionis illius non patitur in omnibus manere censuram, et ætas istius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignosci-

* Hæc cum sequentibus extant apud Baluzium Miscell. t. V, pag. 467.

^b Hujus epistolæ fragmentum refert etiam Gratianus, ex quo dedi periodum illam interjectam, quam uncis distinxim, quæque apud Baluzium desideratur. MANSI.

* Fragmentum istud sub Pelagii papæ nomine edidit Gratianus nec indicat an primi, vel secundi

A tur, ut diaconatus possit ordinem provehi, temporum condescendentes, ut dictum est, defectui, concessisse nos noveris; Ita tamen, ut de moribus et vita vel actu ipsius tu in die iudicii ante tribunal illud terribile reddas communi Domino rationem: quia sic præterita præ angustia temporis mitigamus, ut caute atque sollicitè futuris excessibus obviamus. Propter quod jubemus Micinam ancillam, de qua se post uxoris transitum habere confessus est filius, neque cum ipso manere liceat, et quicumque [At., cuicumque] monasterio continentiam professura, tua dispositione tradatur, ut meliori sorte ad quod promovetur officium sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec aliqua opinionis ejus maculanda relinquatur occasio (Gratianus Dist. 54, cap. Fratritatis).

PELAGII II DECRETA,

Ex Gratiano alisque.

ADMONITIO COLLECTORIS.

Pelagii papæ II decreta quedam ex Gratiano Labbeus dedit, sed ita collecta ut nonnulla omiserit. Ne quid ergo ad plenam eorundem decretorum collectionem desit, quæ illius diligentiam fugerunt, suppleada hic assumpsi.

XV.

Pelagius papa clero Narniensi *.

Quia frater et coepiscopus noster Joannes, ecclesiasticæ utilitatis studio suadente, et naturæ suæ simplicitate laudabili consideratione tractata, ob hoc quod se in gerenda patrimonii gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conservanda minime fatetur idoneum; Constituit presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: ut ea quæ sunt necessaria, competentem sollicitudine fiat, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsentì vobis jussione præcipimus, ut servata primo in loco episcopo memorato reverentia, quam vos [Cod. Vat., nos] convenit intulpabiliter exhibere, in omnibus, quæ ad divini cultus obsequium pertinent, vel quæ ecclesiasticæ utilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam Constituto [Constituto abest a Cod. Vat. ubique] competentem, in nullo dispositionibus ejus spritu contumaci resistentes (Forsan reluctantes), imo, competentem vigilantiam vestræ studio, quæ pro ecclesiastica utilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplentes; ut his ita dispositis, et consueta vobis stipendia ministrantur, et quæcunque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis sunt necessaria, compleantur.

XVI.

Pelagius papa II ^d Optioni [At., Apollonio] defensori.

Nullam potestatem de eastero, nullam licentiam

Pelagii. Secundo tamen ideo tribuendum censeo, quod sub priori Pelagio Narniensibus præerat Juvenalis II, ut ex tabulis Ughellii discimus. Idem.

^d Deest II in editis, sed supplet Cod. meus ms.

* Hoc fragmentum vix differt a decreto quod superius legitur sub num. IX. Eius.

monachis relinquimus pro arbitrio suo aut abbatem expellere aut sibimet alios ordinare, quia nulla auctoritas remanebit abbati, si monachorum potestati coeperit subjacere, ut de cætero fideliter [Vat. Cod., discreto] et studiose universa quæ ad divini cultus

A reverentiam vel ad utilitatem ejusdem [Deest in Vatic.] monasterii pertinent, abbatis sollicitudo ad quem potestas tota pertinere convenit, debeat adimplere. (Gratian. xviii, q. 2, cap. Nullam.)

APPENDIX

AD EPISTOLAS ET DECRETA PELAGII PAPÆ II.

EPISTOLA [Olim. I].

AD BENIGNUM ARCHIEPISCOPUM ^a.

Reprobat episcoporum de una ad aliam ecclesiam transitus, ecclesiæ utilitate id non expositulante.

Dilectissimo fratri Benigno archiepiscopo Pelagius B episcopus.

LECTIS FRaternitatis tuæ litteris (S. Leo, epist. 3), vigorem fidei tuæ, quem dudum noveramus, agnovimus, congratulantes Dilectioni tuæ, quod ad custodiendum gregem Christi pastoralem curam vigilantè impendis, et pro tibi subditiis sollicitus existis. Ad nostram enim lætitiā et benefacta perveniunt (S. Coelest., epist. 2); et si aliqua secus quam oportet provenerint, non modico nos mœrore conturbant. Magnam enim gratulationem divina concedit gratia (Conc. Tolet. x), quando tibi inter nos et salutaris disciplinæ normam litteris conferre [Al., præferre], et provenire ad pacificorum studia facit præcipiata. Exigit ergo Dilectio tua [Hosius] consulta sedis apostolicæ, si licitum foret episcopum transire, aut mutare de civitate ad civitatem, dum quidam canones (ut tibi videtur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiam litteris tuis, quendam fratrem, nomine et actu Dei Servum, causa utilitatis mutare te velle in locum et civitatem defuncti, ficut quidam dicant hoc fieri non licere, nisi [etiamsi] consensus apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis et utilitatis, et aliud causam præsumptionis et propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non eorum avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ electionis migrat de civitate ad civitatem, sed causa necessitatis aut utilitatis mutatur. Nam et plurimorum utilitas unius utilitati aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, et aliud mutari; sicut aliud ministrare, et aliud ministrari. Unde Dominus in Evangelio loquitur, dicens: Non veni ministrari, sed ministrare (Matth. xx). Quod enim in canonibus legitur, non debere episcopum de civitate ad civitatem transire (Concill. Antioch., can. 21), vel transferri, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate majorum hoc agunt: sed de his, qui avaritiæ ardore inflammati,

sponte sua prosiliunt, et potius ambitioni quam utilitati Ecclesiæ servire, et ut dominationem agant, insistere cupiunt ^b. Unde et in subjectis canonibus continetur: Si aliquis exstiterit temerarius (Conc. Sard., c. 2), qui forsitan excusationem afferat, quod populi litteras acceperit, et ideo migravit, dum manifestum sit præmio et mercede paucos, qui sinceram fidem non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in ecclesia, et ipsum petere viderentur, omnino has fraudes removendas esse censemus. His verbis et aliis multis exemplis liquet non de his dicere (ut paulo superius prælibatum est) qui pulsati, ut non recepti a civibus, vel a quibuscunque, aut necessitate cogente, vel auctoritate majorum transeunt de civitate ad civitatem; sed de his qui sponte prosiliunt, aut temeritatis, aut ambitionis causa hoc faciunt. Nam aliud est sponte transire, et aliud est coacte aut necessitate venire. Unde non isti mutant civitates, sed mutantur: quia non sponte, sed coacte hoc agunt. Quis enim unquam audet dicere, sanctum Petrum apostolorum principem non bene egisse, quando mutavit sedem de Antiochia in Romam? Aut quis eum negat ob id sanctum non esse, aut meritum unquam apostolatus tam in cælis, quam in terris perdidisse? Aut quis negat sanctos non esse multos alios episcopos, qui de civitatibus ad civitates translati sunt, aut meritum pontificatus perdidisse: quorum nomina si cœperim enumerare, ante dies pertransiret, quam hæc omnia perscribere possem [Al., scribi possent], et prolixior erit epistola quam necesse sit? Aut quis unquam potest approbare, sanctum non esse Alexandrum qui Hierosolymam de altera civitate translatus est (Soc. vii, c. 36)? aut sanctum Gregorium Nazianzenum, qui in Nazianzo constitutus est? aut sanctum Proclum, qui de Cyzico translatus, et D Constantinopolim inthronizatus est? Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa utilitatis aut necessitatis fieri non posse, quoties communis utilitas aut necessitas persuaserit. Nullus enim ex his, aut ex aliis, qui meliori consilio mutaverunt civitates necessitate quadam, vel utilitate ecclesiastica, aut laica communione carere reperimus, nec ullatenus unquam fieri debet. Sententia

^a Quia hæc sit ex suppositis Isidori mercibus nemo unquam dubitabit in legendis veterum monumentis exercitatus.

^b Bar. anno 590, n. 7, atque ex eo Binius hæc ediderat tanquam decimam Pelagii epistolam ejuave fragmentum.